

KNJIŽNICA VELENJE

Vesna Mihelak

KNJIŽNICA VELENJE KOT DRUŽINI PRIJAZNA KNJIŽNICA

Pisna naloga za bibliotekarski izpit

Velenje, 2023

KLJUČNA DOKUMENTACIJSKA INFORMACIJA

Ime in PRIIMEK: Vesna MIHELAK

Naslov pisne naloge: Knjižnica Velenje kot družini prijazna knjižnica

Kraj: Velenje

Leto: 2023

Št. strani: 31

Št. slik: 16

Št. preglednic: 0

Št. prilog: 1

Št. strani prilog: 7

Št. referenc: 13

Strokovno usposabljanje za bibliotekarski izpit je potekalo v Knjižnici Velenje

Mentor v času strokovnega usposabljanja: Metka Pivk Srdič

UDK: 027.022(497.431Velenje):316.362.71

Ključne besede: splošne knjižnice, otroci, družina, branje, družinska pismenost, knjižnične storitve

Izvleček:

Splošna knjižnica kot institucija spodbuja družinski obisk knjižnice, saj imajo starši v bralnem procesu otrok ključno vlogo že od prvih mesecev otrokovega življenja naprej. V tej pisni nalogi smo želeli opredeliti Knjižnico Velenje kot družini prijazno knjižnico, pri čemer smo opredelili lastnosti družini prijazne knjižnice in preverili njihovo uresničevanje na oddelku za otroke in mladino slednje. Definirali smo pojem knjižnice kot tretjega prostora, opredelili vlogo splošne knjižnice pri spodbujanju družinskega branja, bralne in družinske pismenosti ter pregledali trenutno veljavno zakonodajo. Podrobno smo predstavili oddelek za otroke in mladino Knjižnice Velenje in ponudbo storitev in dejavnosti, ki jih pripravljamo in izvajamo za otroke in družine. Za pridobivanje mnenj uporabnikov o ustreznosti knjižničnega prostora in opreme, zadovoljstva s ponudbo knjižničnih storitev in dejavnosti za otroke in družine ter kompetenc zaposlenih smo uporabili spletni anketni vprašalnik. Rezultati so pokazali, da oddelek za otroke in mladino Knjižnice Velenje, skupaj z zaposlenimi, po mnenju anketirancev, predstavlja urejen, varen, dobro opremljen in prijeten prostor za kakovostno preživljanje prostega časa in ima pomembno vlogo v vsakdanjem življenju. Pogostost obiska knjižnice je enkrat mesečno ali bolj pogosto, večinoma za izposajo različnih vrst knjižničnega gradiva. Na podlagi podanih odgovorov zaključujemo, da uporabniki poznajo ter se udeležujejo storitev in dejavnosti za otroke in družine in so z njimi zadovoljni, saj so bile vse zelo dobro ocenjene in bi jih uporabniki priporočili drugim. Ustaljeni načini obveščanja knjižnice o prireditvah in dejavnostih so na podlagi odgovorov ankete zadovoljivi. Mnenja in ocene anketirancev nam bodo v prihodnje v pomoč pri snovanju novih in nadgrajevanju že obstoječih storitev in dejavnosti. Dve pobudi sta se pokazali kot prednostni in sicer sprememba postavitve slikanic za otroke (iz knjižnih zabojnikov na knjižne police) ter priprava nove dejavnosti za otroke (družinsko branje).

ZAHVALA

Zahvaljujem se mentorici Metki Pivk Srdič za vso strokovno pomoč, podporo, usmeritve in motivacijo pri pisanju naloge za bibliotekarski izpit. Prav tako se zahvaljujem celotnemu kolektivu Knjižnice Velenje za prijaznost, strpnost, pomoč, sodelovanje in potrpežljivost v času trajanja mojega strokovnega usposabljanja. Posebna zahvala gre moji družini za več odrekanih in vso moralno podporo. Ob tej priložnosti se zahvaljujem tudi vsem staršem, starim staršem in skrbnikom otrok, ki so si vzeli čas in rešili anketni vprašalnik ter tako omogočili izvedbo raziskave.

KAZALO VSEBINE

1 UVOD	1
1.1 RAZISKOVALNO IZHODIŠČE IN HIPOTEZE	2
1.2 RAZISKOVALNA METODA	3
1.3 ANKETNI VZOREC	3
2 DRUŽINSKO BRANJE IN SPLOŠNE KNJIŽNICE	4
2.1 SPLOŠNA KNJIŽNICA KOT TRETJI PROSTOR	4
2.2 DRUŽINA IN BRANJE	5
2.1.1 Bralna pismenost	5
2.1.2 Družinska pismenost	6
2.3 VLOGA SPLOŠNE KNJIŽNICE PRI SPODBUJANJU BRANJA PRI OTROCIH IN V DRUŽINAH	7
3 STROKOVNA PRIPOROČILA IN STANDARDI	8
3.1 IFLA SMERNICE ZA KNJIŽNIČNE STORITVE ZA OTROKE, STARE MED 0 IN 18 LET	8
3.2 STROKOVNA PRIPOROČILA IN STANDARDI ZA SPLOŠNE KNJIŽNICE 2018–2028	9
3.3 STRATEGIJA RAZVOJA SLOVENSКИH SPLOŠNIH KNJIŽNIC 2022–2027	10
4 KNJIŽNICA VELENJE KOT DRUŽINI PRIJAZNA KNJIŽNICA	10
4.1 ODDELEK ZA OTROKE IN MLADINO V KNJIŽNICI VELENJE	11
4.1.1 Prostor, oprema in osebje	11
4.1.2 Postavitev knjižničnega gradiva	12
4.2 DEJAVNOSTI, NAMENJENE OTROKOM IN DRUŽINAM	13
5 RAZISKAVA O KNJIŽNICI VELENJE KOT DRUŽINI PRIJAZNI USTANOVI	17
5.1 MERSKI INSTRUMENT	17
5.2 ANALIZA REZULTATOV	18
6 RAZPRAVA IN ZAKLJUČKI	28
7 NAVEDENI VIRI IN LITERATURA	31

KAZALO GRAFIKONOV

Grafikon 1: Starost otrok, s katerimi obiskujete knjižnico (N = 173)	19
Grafikon 2: Kako pogosto obiskujete oddelek za otroke in mladino Knjižnice Velenje? (N = 166)	19
Grafikon 3: S kakšnim namenom obiskujete oddelek za otroke in mladino Knjižnice Velenje? (N = 164)	20
Grafikon 4: Ali se za obisk knjižnice otroci odločajo sami ali jih je potrebno spodbujati? (N = 163)	20
Grafikon 5: Katere vrste knjižničnega gradiva si izposojate na oddelku za otroke in mladino Knjižnice Velenje? (N = 160)	21
Grafikon 6: Kako izbirate in izberete knjižnično gradivo, ki si ga izposodite? (N = 159)	21
Grafikon 7: Ali se udeležujete storitev in dejavnosti za otroke, mladostnike in starše v Knjižnici Velenje? (N = 160)	22
Grafikon 8: Katere od naštetih storitev in dejavnosti za otroke, mladostnike in starše, ki jih Knjižnica Velenje pripravlja, poznate in se jih udeležujete? (N = 110)	22
Grafikon 9: Prosim ocenite z oceno, kako ste zadovoljni s storitvami in dejavnostmi, ki se jih udeležujete? (N = 75)	23
Grafikon 10: Kako pogosto se udeležite storitev in dejavnosti za otroke, mladostnike in starše Knjižnice Velenje? (N = 130)	24
Grafikon 11: Kako izveste za storitve in dejavnosti za otroke, mladostnike in starše Knjižnice Velenje? (N = 125)	24
Grafikon 12: Ali ste zadovoljni s ponudbo storitev in dejavnosti za otroke, mladostnike in starše Knjižnice Velenje? (N = 120)	25
Grafikon 13: Ali bi storitve in dejavnosti za otroke, mladostnike in starše Knjižnice Velenje priporočili tudi drugim? (N = 123)	25
Grafikon 14: Ali ste zadovoljni z ureditvijo in opremo prostora na oddelku za otroke in mladino? (N = 124)	26
Grafikon 15: Kako ocenjujete ureditev prostora na oddelku za otroke in mladino v Knjižnici Velenje? (N = 117)	27
Grafikon 16: Kaj menite o knjižničnem osebju na oddelku za otroke in mladino Knjižnice Velenje? (N = 117)	28

1 UVOD

Splošne knjižnice ob svoji tradicionalni vlogi iščejo vedno nove pristope in inovativne poti do uporabnikov. S svojimi številnimi raznolikimi brezplačnimi storitvami in dejavnostmi ter socialnim vključevanjem različnih skupin prebivalcev postajajo kulturna središča oz. t. i. tretji prostori.¹ Splošne knjižnice morajo proaktivno sodelovati s svojim lokalnim okoljem, saj se le tako lahko razvijajo in snujejo zanimive sodobne vsebine.

Med najpomembnejšimi izzivi splošnih knjižnic je navduševanje za branje in spodbujanje družinskega obiska knjižnice že zgodaj v predbralnem obdobju otrok, v upanju, da bo knjiga stalna spremljevalka v posameznikovem življenju od rojstva do starosti. Razvijati želi tako bralno pismenost kot tudi druge vrste pismenosti.

Javni zavod Knjižnico Velenje je ustanovila Mestna občina Velenje. Javno službo izvaja na območju treh občin v Šaleški dolini: Velenje, Šoštanj in Šmartno ob Paki.

Namen pisne naloge je opredeliti Knjižnico Velenje kot družini prijazno knjižnico na podlagi domačih in tujih strokovnih priporočil in standardov (prostor, oprema, postavitve knjižničnega gradiva, osebje na oddelku za otroke in mladino Knjižnice Velenje) ter pestre ponudbe storitev in dejavnosti (namenjenih otrokom, mladim in družinam), ki spodbujajo individualno in družinsko branje ter vplivajo na bralno kulturo in pismenost otrok in družin. Z raziskavo želimo preveriti, ali Knjižnica Velenje s prostorom in s storitvami za otroke in mladino uresničuje predpostavko, da je središče lokalne skupnosti in tudi družini prijazna knjižnica. Cilj naloge je prepoznati prednosti in pomanjkljivosti v ponudbi storitev in dejavnosti za otroke in družine Knjižnice Velenje in, na podlagi dobljenih rezultatov raziskave, snovanje proaktivnejših in inovativnejših storitev in dejavnosti za otroke in družine v prihodnje, saj bodo oblikovane na podlagi zaznanih trendov v lokalni skupnosti.

V prvem delu naloge bomo opredelili termin splošne knjižnice za družine. Splošne knjižnice postajajo t. i. tretji prostori, pri čemer posebni izziv predstavlja povezovanje in sodelovanje knjižnice z družinami. Predstavili bomo pojma bralna in družinska pismenost ter podrobneje

¹ Varni prostori, kjer se ljudje neformalno srečujejo, povezujejo in družijo oz. središča lokalnih skupnosti.

opisali vlogo splošnih knjižnic pri spodbujanju branja pri otrocih in v družinah. Z vidika knjižnic za družine sledijo analize dokumentov: IFLA smernice za knjižnične storitve za otroke, stare med 0 in 18 let (2019), Strokovna priporočila in standardi za splošne knjižnice 2018–2028 (2019) ter Strategija razvoja slovenskih splošnih knjižnic 2022–2027 (2022).

V drugem delu naloge bomo podrobneje predstavili Knjižnico Velenje z njenim oddelkom za otroke in mladino ter raziskovalni del naloge, v katerem je predstavljena anketna raziskava, s katero smo želeli analizirati namene, interese, informiranost, potrebe in zadovoljstvo odraslih uporabnikov oddelka za otroke in mladino Knjižnice Velenje.

1.1 RAZISKOVALNO IZHODIŠČE IN HIPOTEZE

Raziskati želimo sledeče raziskovalno izhodišče: Knjižnica Velenje s svojo lokacijo, prostorom, postavitvijo knjižničnega gradiva, zaposlenimi, z raznoliko ponudbo storitev in dejavnosti za otroke in družine ter proaktivnim delovanjem (povezovanje in sodelovanje z lokalno skupnostjo in družinami) uresničuje predpostavko, da je družini prijazna knjižnica. Ugotoviti želimo, ali naše ponujene storitve zadoščajo želji otrok in družin, ali so kakovostne, prepoznavne in dobro obiskane.

Na osnovi rezultatov raziskave bomo obravnavali naslednje hipoteze:

H1: Več kot polovica anketiranih uporabnikov obiskuje oddelok za otroke in mladino Knjižnice Velenje vsaj enkrat na mesec, predvsem za izposajo knjižničnega gradiva.

H2: Anketirani uporabniki oddelka za otroke in mladino Knjižnice Velenje poznajo storitve in dejavnosti Knjižnice Velenje, se jih udeležujejo, so z njimi zadovoljni in bi jih priporočili drugim.

H3: Več kot polovica anketiranih uporabnikov izve za storitve in dejavnosti za otroke in družine Knjižnice Velenje preko ustaljenih načinov obveščanja knjižnice (plakati in letaki na več mestih v knjižnici in v mestu Velenje, program in koledar prireditev Knjižnice Velenje, spletna stran Knjižnice Velenje, družbena omrežja Knjižnice Velenje). S tem stori Knjižnica Velenje dovolj za promocijo le-teh.

H4: Prostor Knjižnice Velenje je dobro urejen, varen in skupaj z zaposlenimi ustvarja prijazno in prijetno središče lokalne skupnosti, ki družinam omogoča kvalitetno preživljanje prostega časa. Uporabniki (otroci in starši) oddelka za otroke in mladino poznajo storitve in dejavnosti Knjižnice Velenje, jih pogosto uporabljajo in so z njimi zadovoljni.

1.2 RAZISKOVALNA METODA

Raziskovalne podatke bomo pridobili s pomočjo ene najpogostejših oblik zbiranja podatkov v družboslovju, tj. kvantitativne metode – ankete. Zanj smo se odločili zaradi ekonomičnosti izvedbe, saj omogoča pridobivanje velikega števila podatkov v kratkem času. Zavedamo se slabosti izvajanja anketne metode, tako pri pridobivanju podatkov (nedokončane in nepopolno izpolnjene ankete) kot tudi pri interpretaciji rezultatov. Z namenom zajeti čim večjo populacijo, se bomo poslužili tako spletnega anketiranja (s pomočjo spletnega orodja IKA) kot tudi fizično dostopne tiskane oblike anketnega vprašalnika na oddelku za otroke in mladino Knjižnice Velenje (za tiste obiskovalce, ki nimajo dostopa do svetovnega spleta).

1.3 ANKETNI VZOREC

Odločili smo se za eno od najenostavnejših oblik neverjetnostnega vzorčenja, tj. priložnostno vzorčenje, zaradi cenejše in hitreje izvedbe. Ciljna populacija raziskave bodo starši (skrbniki) predšolskih in šoloobveznih otrok, ki obiskujejo oddelk za otroke in mladino Knjižnice Velenje. V raziskovalni vzorec bodo vključeni starši (skrbniki) predšolskih otrok, vključenih v Vrtec Velenje, starši (skrbniki) šoloobveznih otrok, vpisanih v velenjske osnovne šole ter drugi odrasli uporabniki Knjižnice Velenje, ki bodo v času trajanja raziskave obiskali oddelk za otroke in mladino Knjižnice Velenje. Obiskovalce oddelka za otroke in mladino Knjižnice Velenje bomo prosili za reševanje tiskane oblike anketnega vprašalnika. Za večji raziskovalni vzorec pridobljenih rezultatov bomo staršem otrok, ki obiskujejo Vrtec Velenje ter velenjske osnovne šole, poslali povezavo do spletnega anketnega vprašalnika preko spletnega sistema eAsistent² in jih prosili za izpolnitev. Ta odločitev se nam zdi smiselna, saj oddelk za otroke in mladino v največjem številu obiskujejo prav predšolski otroci ter otroci prve in druge triade osnovne šole. Anketiranje bo trajalo od 15. 5. 2023 do 15. 7. 2023.

Rezultate raziskave in zaključke bomo predstavili v zadnjih dveh poglavjih naloge.

² <https://www.easistent.com/>.

2 DRUŽINSKO BRANJE IN SPLOŠNE KNJIŽNICE

2.1 SPLOŠNA KNJIŽNICA KOT TRETJI PROSTOR

Tehnološki napredek in spremembe v družbi imajo neposreden vpliv tudi na splošne knjižnice. Nenehno se morajo prilagajati na vseh ravneh svojega delovanja. Spodbujati morajo vseživljenjsko učenje in inovativnost. Prva prilagoditev, ki jo zahteva sodoben način življenja, je prilagoditev prostora, ki naj bo odprt, svetel in bolj »povezan z zunanjim dogajanjem«. Nadalje morajo splošne knjižnice nenehno prilagajati svoje storitve in dejavnosti za uporabnike, saj postajajo vse bolj prostor, kjer se ljudje udeležujejo storitev in dejavnosti, ki niso nujno strogo vezane na knjige in knjižnično dejavnost. Splošne knjižnice so postale t. i. tretji prostor – prostor med domom in službo oz. družabni prostor in s tem središče lokalne skupnosti. Varen prostor, kjer se ljudje neformalno srečujejo na raznolikih dogodkih, se povezujejo, družijo in preživljajo svoj prosti čas.

Značilnosti knjižnice kot tretjega prostora sta opredelili Moseni in Kirchner (2008) v svojem prispevku z naslovom Library as a »Third place«. Prispevek sta predstavili na letni konferenci NYLA,³ 7. novembra 2008.

Navedli sta naslednje prostorske značilnosti knjižnice kot tretjega prostora:

- knjižnica je nevtralen prostor – drugačen prostor kot sta dom in služba,
- knjižnica je svoboden prostor (zagotavlja prost vstop vsakomur), v katerem se uporabniki dobro počutijo,
- knjižnica je prostor izbire,
- knjižnica je prostor, kjer se ljudje radi zadržujejo in jih spodbuja k nenehnemu vračanju,
- knjižnica je arhitekturno ustrezno zasnovan in privlačno opremljen prostor (svetlost, barve, pohištvo, prostori za izobraževanja in prostori za druženje, zunanja ureditev prostora),
- knjižnica je prostor, opremljen z ustrezno tehnologijo (računalniški kotički, delavnice, virtualni prostori),
- knjižnica ponuja privlačne storitve in dejavnosti, ki ljudi povezujejo in ob katerih se ljudje srečujejo in družijo.

³ New York Library Association Annual Conference.

2.2 DRUŽINA IN BRANJE

Branje in medgeneracijsko povezovanje skozi branje ima pozitivne učinke ne samo na otroke, temveč na celotne družine. Haramija (2017, str. 18–23) navaja nekaj najpomembnejših pozitivnih učinkov branja na razvoj otrok. Branje »razmigava« možgane (krepi možganske povezave in tvori nove), izboljšuje koncentracijo, pozornost in disciplino. Otroci, ki berejo redno in veliko, so v branju boljši, skozi branje se otroci učijo o svetu okoli sebe, branje izboljšuje otrokov besedni zaklad in vodi k boljši jezikovni sporazumevalni zmožnosti, razvija otrokovo domišljijo in empatijo. Otroci, ki berejo, so v šoli uspešnejši. Branje razvija pozitiven odnos do procesa branja ter do knjig in drugega bralnega gradiva, krepi čustvene povezave (čustvena navezanost med otrokom in odraslim, oblikovanje dnevne rutine branja ter občutek varnosti). Branje je odlična oblika zabave in sprostitev, saj sprošča telo in pomirja duha.

Družinsko branje je branje otrokom v družinskem okolju. Bogata domača knjižna zbirka in bralni vzor odraslih pomembno vplivata na uspešnost in izobrazbo otrok v kasnejšem obdobju, saj jim je branje pomemben način za preživljanje prostega časa in za sprostitev.

Dejavnosti v knjižnici lahko družinam, ki nimajo izkušenj z branjem ter družinam priseljencev pomagajo pri usvajanju slovenščine kot maternega ali drugega jezika, če so priseljenci. Pri družinskem branju je pomembno, da se starši, stari starši in drugi skrbniki otroku prilagajajo, da je skupno branje zanimivo in zabavno.

2.1.1 Bralna pismenost

Visoka bralna kultura⁴ in bralna pismenost pripomoreta h kakovostnejšemu preživljanju prostega časa, k napredku v osebni, profesionalni in kulturni razvoju in zmanjšujeta možnost družbene izključenosti. Definicijo bralne pismenosti podaja Nacionalna strategija za razvoj bralne pismenosti za obdobje 2019–2030 (2023, str. 10): »Bralna pismenost je stalno razvijajoča se zmožnost posameznika in posameznice za razumevanje, kritično vrednotenje in uporabo pisnih informacij. Ta zmožnost vključuje razvite bralne veščine, (kritično) razumevanje prebranega in bralno kulturo (pojmovanje branja kot vrednote in motiviranost za branje). Zato je temelj vseh drugih pismenosti in je ključna za razvijanje posameznikovih in

⁴ Odnos posameznika in družbe do knjige in branja.

posameznikinih sposobnosti ter njuno uspešno sodelovanje v družbi.« Avtorica Pečjak (2010, str. 28–43) predstavlja temelje bralne pismenosti, ki zajemajo (meta) kognitivne in afektivne (motivacijsko-emocionalne) sposobnosti. Med (meta) kognitivne sposobnosti sodi fonološko zavedanje,⁵ dekodiranje⁶ in z njim avtomatizirana prepoznavna besed,⁷ besedišče⁸ ter strateško branje s poznavanjem in uporabo bralnih strategij.⁹ Končni kriterij bralne pismenosti predstavlja bralno razumevanje.¹⁰ Motivacijski elementi bralne pismenosti so pomembno povezani z bralno uspešnostjo. Notranja motivacija za branje zajema kompetentnost (zaupanje v lastne bralne zmožnosti), interes, zatopljenost posameznika v branje ter prepričanje posameznika o pomembnosti branja. Zunanja motivacija za branje zajema priznanje oz. dosežek (pohvala, nagrada), tekmovanje z drugimi ter socialno motivacijo (branje kot pogoj za sodelovanje v socialnih aktivnostih, npr. pogovorih z vrstniki, prijatelji). Avtorica Jamnik (1994, str. 12–13) opisuje, zakaj je potrebno otroka vzgajati ob knjigi in za knjigo. Našteva, da je knjiga vir informacij, ki podaja sporočilo bolj kompleksno, nadalje knjiga individualizira in hkrati odpira možnosti za komunikacijo, prispeva k otrokovemu lažjemu obvladovanju vsakdanjih situacij ter njegovi razgledanosti. Knjiga podaja literaturo kot umetniško sporočilo in bralcu omogoča, da jo sprejema po svojih sposobnostih. Ob knjigi otrok razvija in bogati govor, mišljenje, inteligenco, domišljijo in ustvarjalnost. Samostojna uporaba knjig omogoča bralcu večjo udeležbo pri izbiranju in usvajanju snovi, razvija svobodo, samostojnost in neodvisnost.

2.1.2 Družinska pismenost

Družinska pismenost predstavlja različne dejavnosti, ki so povezane s pismenostjo v družini in pri tem sodelujejo in se skupaj učijo različne generacije.¹¹ Spodbujanje in razvijanje družinske

⁵ Občutljivost posameznika za glasove in uporabo teh glasov v besedah.

⁶ Prepoznavanje posameznega simbola/črke, pretvorba simbola oz. črke v fonem in povezovanje fonemov v besedo.

⁷ Napovedovanje oz. ugibanje pomena besed ter branje besed, ki so bralcu znane – jih je že večkrat prebral.

⁸ Razumevanje besed, ki jih bralec prepozna in razume pri branju – besedni zaklad.

⁹ Bralec ima pred seboj jasen cilj, kaj želi z branjem doseči, pozna različne bralne strategije in se usmerja pri branju tako, da doseže zastavljeni cilj oz. reši nalogo.

¹⁰ Sočasni proces, v katerem bralec prepozna in oblikuje pomen iz besedila s pomočjo interakcije in lastne vpletenosti v besedilo.

¹¹ Omenjene dejavnosti zajemajo medgeneracijsko branje, pisanje, računanje, poslušanje, bralno kulturo ter druge oblike pismenosti, kot so medijska, avdio in vizualna, digitalna, informacijska.

pismenosti ima številne pozitivne učinke na celotne družine,¹² saj močno vplivamo na področje družinskih odnosov.

Starši in drugi člani družine imajo veliko vlogo pri spodbujanju branja in razvijanju bralne pismenosti ter bralne kulture. Otroke spodbujajo k individualnemu in družinskemu branju že od rojstva dalje. Zelo pomembno je, da kažejo zanimanje za branje, se z otroki pogovarjajo o prebranem in so otrokom zgled odraslega bralca. Družinska knjižnica mora biti bogato založena z različnim knjižnim gradivom za vse družinske člane. Obisk splošne knjižnice bi moral postati redni družinski obred, ki bo otrokom, ko bodo zrasli v odrasle bralce, postal samoumeven.

2.3 VLOGA SPLOŠNE KNJIŽNICE PRI SPODBUJANJU BRANJA PRI OTROCIH IN V DRUŽINAH

Splošne knjižnice imajo pomembno vlogo pri spodbujanju branja v družinah, vedno bolj pomembna pa je tudi izobraževalna vloga knjižnic. Oblikujejo se v prostore učenja in srečevanja ter kulturna in informacijska središča. Uporabniki oddelka za otroke in mladino splošnih knjižnic so družine z vsemi člani. Poleg tega so uporabniki tudi pedagoški delavci v vrtcih in šolah ter vsi, ki z otroki delajo, zato je povezovanje in sodelovanje z njimi izjemnega pomena.

Prvi obisk splošne knjižnice je za otroka in družino zelo pomemben, saj dobijo prvi vtis o prostoru in zaposlenih. To nadalje odloča ali se bodo v knjižnico radi in pogosto vračali. Knjižnica mora odpravljati strah in nelagodje ter skrbeti za prijetno vzdušje, ki pomaga pri vzpostavljanju dobrega odnosa do branja, knjig in tudi do knjižnice. Otroci morajo dobiti občutek, da so vedno dobrodošli in da lahko brez zadrege prosijo za pomoč. Pomembno je tudi vključevanje otrok in družin v soustvarjanje zabavnih in privlačnih programov in dejavnosti.

Avtorica Resman (2011, str. 73–74) opredeli knjižnico kot prostor, ki je zadnji nekomercialni javni prostor (je zastonj ali vsaj poceni), je tretji prostor (ločen od doma in šole), prostor, ki je umeščen v središče dogajanja lokalne skupnosti – torej tja, kjer se družine največ zadržujejo,

¹² Vpliva na otrokov kognitivni razvoj in otrokove socialno-emocionalne spretnosti. Izboljšajo se jezikovne in druge kompetence otrok in družin, učinkovitost v vsakdanjem življenju, ustvarjalnost, samopodoba, zaupanje, samozavest, komunikacija in odnosi. Odrasli sodelujejo in se vključujejo v učne procese otrok.

prostor, ki se prilagaja potrebam uporabnikov in se odziva na oblike in načine življenja družin, ki posebno pozornost namenja uporabnikom s posebnimi potrebami, kulturni prostor za pridobivanje znanja in izkušenj, prostor namenjen vsem, ki je lahko tudi prostor za užitek in prosti čas. Knjižnico opredeli tudi kot virtualno okolje, ki omogoča povezovanje doma in knjižnice preko osebnih računalnikov, tablic, mobilnih telefonov, e-bralnikov. Družine kot zvesti uporabniki knjižnice lahko predstavljajo most med notranjim in zunanjim okoljem knjižnice.

Naloge knjižničarja pri spodbujanju individualnega in družinskega branja so izbor in svetovanje ustreznega gradiva priprava različnih bralnih seznamov, sledenje knjižnim novostim in dodajanje le-teh na bralne seznane; spodbujanje otrok k pogovoru o knjigah, ki so jim bile všeč; učenje otrok, kako naj berejo; sodelovanje s strokovnimi delavci v vrtcu in šoli; staršem in skrbnikom predstavlja pomembnost branja in bralne pismenosti za življenje ter snuje programe, storitve in dejavnosti, namenjene razvijanju družinske pismenosti, pri čemer so izhodišče potrebe lokalnega okolja (programe je potrebno prilagajati glede na tematiko in ciljne skupine). Bibliopedagoško delo knjižničarja zajema tako knjižno kot knjižnično vzgojo. Obe opredeli avtorica Jamnik (1994, str. 12). Knjižna vzgoja je postopna, starostni stopnji primerna vzgoja ob knjigi, ki otroke postopno oblikuje v bralce in uporabnike drugega knjižničnega gradiva. Knjižnična vzgoja pa je postopno, starostni stopnji primerno usposabljanje otrok v samostojne uporabnike knjižnice.

3 STROKOVNA PRIPOROČILA IN STANDARDI

3.1 IFLA SMERNICE ZA KNJIŽNIČNE STORITVE ZA OTROKE, STARE MED 0 IN 18 LET

Smernice so strokovna podlaga za vse, ki se udeležujejo v knjižnično-informacijski stroki. V celoti se posvečajo otrokom, družinam in skupnostim. Predstavljajo osnovne usmeritve pri zagotavljanju kakovostnih storitev za vse otroke, stare med 0 in 18 let, ki poudarjajo in podpirajo vse vrste pismenosti, učenje in branje ter se osredotočajo na lokalne skupnosti. Starostni razpon IFLA smernic je določen na podlagi Konvencije Združenih narodov o otrokovih pravicah (OZN), ki opredeljuje otroka kot osebo, mlajšo od 18 let. V smernicah so podane storitve, ki so prilagojene posameznim starostnim obdobjem otrok (dojenčkom, malčkom, otrokom in mladostnikom).

Dokument opredeljuje (IFLA smernice za knjižnične storitve za otroke, stare med 0 in 18 let, 2019):

- poslanstvo, namen in upravljanje mladinskih knjižnic,
- kompetence, izobraževanje in razvoj mladinskih knjižničarjev,
- financiranje, partnerstva in sodelovanje,
- razvoj in upravljanje zbirke ter potrebno tehnologijo v mladinski knjižnici,
- programe in dejavnosti ozaveščanja skupnosti,
- zasnovno in opremo knjižničnega prostora,
- trženje in promocijo ter
- vrednotenje in vpliv.

3.2 STROKOVNA PRIPOROČILA IN STANDARDI ZA SPLOŠNE KNJIŽNICE 2018–2028

Zakon o knjižničarstvu (ZKnj-1, 2001) v 11. členu določa, da standardi in strokovna priporočila, ki se nanašajo na organiziranost in delovanje knjižnične javne službe, usmerjajo razvoj knjižnic.

Dokument Strokovna priporočila in standardi za splošne knjižnice 2018–2028 (2019) zastavlja načela odličnosti upravljanja splošne knjižnice ter opisuje knjižnične vloge, ki so temelj za proaktivno knjižnico v lokalnem okolju. Načela odličnosti upravljanja splošne knjižnice razdeli na načrtovanje, organiziranje, vodenje in nadzor.

Med knjižničnimi vlogami, ki se navezujejo na temo družini prijazna knjižnica, so razvoj predbralne pismenosti, bralne kulture in bralne pismenosti otrok, mladostnikov in odraslih (tudi družin). Nadalje opredeljujejo knjižnico kot informacijsko središče lokalne skupnosti z nalogo vključevanja v družbo ter spodbujanja povezovanja ter sodelovalne kulture in ustvarjalnosti v lokalni skupnosti. Knjižničarji motivirajo otroke in družine v uporabo knjižnice, njenih storitev in dejavnosti, motivirajo za branje, ozaveščajo o pomenu razvoja predbralne in bralne pismenosti in spodbujajo družinsko branje, svetujejo in nudijo informativno gradivo o razvoju predbralne in bralne pismenosti ter jih usposabljaajo o bralnem razvoju otrok in mladostnikov. V duhu proaktivnega delovanja se splošna knjižnica vključuje v družbo s svojimi storitvami in dejavnostmi, z uveljavljanjem svojega poslanstva ter s sodelovanjem z organizacijami v lokalni

skupnosti pri organizaciji in/ali izvedbi različnih izobraževanj in dogodkov, pri čemer se nujno ozira na prebivalce iz ranljivih skupin (prebivalci s posebnimi potrebami, priseljenci, brezposelni, begunci, etnične skupine, slabše pismeni, socialno šibkejši, brezdomci). Opravlja sprotno analizo stanja v lokalni skupnosti in načrtuje takšne storitve in dejavnosti, ki bodo izboljšale kvaliteto življenja v lokalni skupnosti.

3.3 STRATEGIJA RAZVOJA SLOVENSКИH SPLOŠNIH KNJIŽNIC 2022–2027

Dokument Strategija razvoja slovenskih splošnih knjižnic 2022–2027 (2022) se navezuje na Strokovna priporočila in standarde za splošne knjižnice (za obdobje 2018–2028) (2019). Usmeritve razvoja so razdeljene na štiri osnovna strateška področja, podrobneje opredeljena s cilji, ukrepi in kazalniki uspešnosti. V nadaljevanju so naštet štiri osnovna strateška področja z le tistimi ukrepi, ki se neposredno nanašajo na opismenjevanje, bralno kulturo in bralno pismenost. Prvo strateško področje, *Izboljšanje lastne organizacije*, opiše dva ukrepa: pripravo kompetenčnih modelov za različna področja dela v splošnih knjižnicah ter ciljno izobraževanje za prilagajanje knjižnic novim razmeram. Drugo strateško področje, *Povezovanje v okolju*, navaja oblikovanje storitev, ki temeljijo na partnerskem sodelovanju z organizacijami v okolju (z vrtci, šolami, muzeji, galerijami, zdravstvenimi ustanovami, domovi starejših občanov itd.) ter povezovanje, sodelovanje in prenos dobrih praks med knjižnicami na področju bibliopedagoških dejavnosti za razvoj bralne kulture (konkretno: priprava predloga smernic za povezovanje splošnih in šolskih knjižnic na tem področju in izvajanje raziskav za prepoznavanje potreb različnih ciljnih skupin prebivalcev in njihovo povezovanje). Tretje strateško področje, *Inovativne in proaktivne knjižnice v času sprememb*, opisuje oblikovanje storitev na podlagi zaznanih trendov v družbi (kazalnik uspešnosti tega strateškega področja bo priprava predloga smernic za spremljanje značilnosti in potreb lokalnega okolja) ter krepitev izobraževalne vloge splošnih knjižnic za dvig informacijske pismenosti (z elementi medijske, digitalne in meta pismenosti). Četrto strateško področje, *Trajnostni razvoj kot vodilo delovanja knjižnic*, navaja vključevanje vseh vidikov trajnostnega razvoja v načrtovanje, promocijo in izvedbo knjižničnih storitev in dejavnosti.

4 KNJIŽNICA VELENJE KOT DRUŽINI PRIJAZNA KNJIŽNICA

Strateški načrt Knjižnice Velenje 2023–2027 (Knjižnica Velenje, 2022, str. 10) opredeljuje vizijo Knjižnice Velenje: »Doseženo visoko stopnjo bralne pismenosti bomo ohranili in

spodbujali s pravočasnim prilagajanjem na kontinuirane spremembe formalnih bralnih navad. Porast digitalizacije in pojav novih elektronskih informacijskih virov ter formatov bo vključen v koncept ohranjanja že dosežene visoke stopnje kvalitete in neposrednega stika s knjigo kot klasično knjižnično in založniško javno dejavnostjo.« Knjižnica Velenje bo pri izpolnjevanju svojega poslanstva in uresničevanju vizije na vsebinski ravni, v povezavi s knjižnico za družine, prednost dajala krepitvi delovanja knjižničnih vlog, kamor spada razvoj predbralne in bralne pismenosti, pridobivanje znanj ter knjižnica kot informacijsko središče lokalne skupnosti. Prednost bo dajala tudi popularizaciji obiska knjižnice in strateškemu partnerstvu z okoljem. »Knjižnica bo poudarjala vlogo središča za neomejeno dostopnost knjižničnega gradiva in informacij ter bo tako pomemben dejavnik pri vseživljenjskem razvijanju bralne kulture, demokratičnega mišljenja in visokih meril sodobne informatizirane družbe. Knjižnica bo pri ponudbi virov in storitev sledila trendom razvoja sorodnih knjižnic doma in v tujini in potrebam sodobnih uporabnikov. Sodobna, k uporabniku usmerjena knjižnica, bo oblikovana kot prostor navdiha, učenja, srečevanj, kulturnih prireditev in druženja. Na področju izobraževanja, informacijske pismenosti in kulture bo (p)ostala knjižnica občasna ali stalna temeljna podpora vsem občanom pri pridobivanju kvalitetnih informacij in znanj.« (Knjižnica Velenje, 2022, str. 33)

4.1 ODDELEK ZA OTROKE IN MLADINO V KNJIŽNICI VELENJE

4.1.1 Prostor, oprema in osebje

Knjižnični prostor na oddelku za otroke in mladino Knjižnice Velenje je ločen od drugih delov knjižnice, zlahka prepoznaven in opremljen tako, da omogoča nameščanje in uporabo različnih medijev in raznovrstne aktivnosti. Namenjen je uporabnikom različnih starostnih skupin, zato je prilagojen tudi njihovim različnim potrebam. Prostor je urejen, svetel, dostopen vsem uporabnikom (tudi invalidom), varen za otroke, opremljen s signalizacijo in oznakami ter opremljen s pohištvom, primernim za otroke. Oddelek za otroke in mladino ima prostor, opremljen z računalniki, čitalnico za branje in samostojno učenje, kotiček za druženje, prostor za skupinske dejavnosti, imenovan mladinska soba ter pravljično sobo za igro in druženje najmlajših.

V pravljlični sobi najdejo družine didaktične igrače in družabne igre iz naravnih materialov za spodbujanje slikovnih in prostorskih predstav ter matematično-logičnih sposobnosti otrok. Otrokom in njihovim staršem ponuja drugačen način preživljanja prostega časa. Pravljlična soba knjižnice je prostor, ki staršem malčkov omogoča pridobivanje znanja, druženje in izmenjavo izkušenj. To je še posebej pomembno za družine iz deprivilegiranih okolij, za multikulturna območja, za socialno šibke družine, družine z otroki s posebnimi potrebami in za družine z otroki, ki ne obiskujejo vrtca, saj ravno v tem primeru knjižnica deluje kot most pri vključevanju družin v lokalno skupnost.

Mladinska soba je namenjena mladostnikom. Je prostor za druženje, kvalitetno preživljanje prostega časa ter namenski prostor za srečanja bralnih krožkov (Cool knjiga, Cool knjiga z vami na počitnicah) in drugih motivacijskih oblik spodbujanja bralne kulture med mladostniki skozi film (v Knjižnici Velenje smo jih poimenovali filmska značka, filmoljubci). Opremljena je z modernim pohištvom (kavči) in klubska mizica, večjo mizo s stoli, revijami za najstnike, družabnimi igrami, velikim računalniškim zaslonom ter električnim pianinom, na katerem lahko otroci vadijo.

Igroteka, zbirka didaktičnih igrač za izposajo na dom, je nasproti pravljlične sobe. Gradivo je postavljeno v prostem pristopu, oznake za postavitev gradiva so postavljene na vidnih mestih. Regali za postavitev gradiva so nizki in jasno označeni, da je gradivo otrokom lažje dostopno.

Na oddelku za otroke in mladino sta zaposleni dve strokovno usposobljeni bibliotekarki, ena na dopoldanski in ena na popoldanski izmeni. Poleg opravljanja strokovnih nalog, dajanja dobrega zgleda pri odnosu do branja, knjig in knjižnice, skrbita za to, da je oddelek za otroke in mladino prijazno in varno okolje.

4.1.2 Postavitev knjižničnega gradiva

Na oddelku za otroke in mladino je tiskano gradivo jasno in pregledno postavljeno po uveljavljenem modelu postavitve knjižnične zbirke v prostem pristopu – po postavitvenih skupinah: **C** (cicibani oz. gradivo, namenjeno najmlajšim otrokom, starosti od 0 do 10 let), **P** (pionirji oz. gradivo, namenjeno otrokom v starosti od 9 do 14 let), **M** (mladina oz. gradivo, namenjeno otrokom v starosti od 13 do 15 let) ter **L** za ljudsko slovstvo. Knjige so na policah razvrščene po abecedi imen avtorjev ali naslovov (v primeru, da so več kot trije avtorji). Z

napisi so izpostavljeni aktualni in nagrajeni avtorji. Pri postavitveni skupini **C** so police dovolj nizke, da lahko otroci sami dosežejo gradivo, slikanice **kartonke** so fizično ločene od ostalega gradiva, prav tako so **slikanice zložene v koritih/zabojih**. Pri vsaki starostni stopnji so izpostavljene knjižne novosti. Izpostavljene so tudi knjige, ki se navezujejo na določen letni čas, obeležitev bodisi kulturnega praznika bodisi obletnice rojstva pomembnega avtorja ipd. **Strokovno gradivo** je postavljeno po sistemu Univerzalne decimalne klasifikacije (UDK), ki sestoji iz 9 osnovnih skupin (označenih od 0 do 9, izpuščena je 4) in prav tako razvrščeno po abecedi imen avtorjev ali naslovov. Ločeno postavitev ima tudi **priročna zbirka za mladino**, katere gradivo pa ni namenjeno izposoji na dom. **Serijske publikacije** so postavljene ločeno v kotičku za druženje, **neknjižno gradivo – zgoščenke s pesmicami in pravljičami** stojijo ob igrotaki, medtem, ko imajo **zgoščenke z risankami in filmi** svoje mesto ob čitalnici in je postavljeno po starostni stopnji, znotraj te pa po abecednem vrstnem redu naslovov. Posebne skupine predstavljajo knjige za **predšolsko bralno značko** in **Pikino bralno značko, slikanice o otrokovem doživljanju** in se nanašajo na odnose, družino, socialno okolje, čustva, vedenje, različnost in razvojne naloge, **stripi** ter **knjige v tujih jezikih** (knjige v angleškem, nemškem in drugih jezikih). V letu 2023 je Knjižnica Velenje uredila zbirko **Lažje berem**, v kateri je zbrano gradivo v brajici, gradivo v znakovnem jeziku, zvočne knjige, knjige z večjim tiskom, knjige za dislektike ter knjige prilagojene za lahko branje. S postavitvijo zbirke Lažje berem smo omogočili uporabnikom, ki potrebujejo določene prilagoditve, da lahko bolj samostojno uporabljajo knjižnico. Ob regalu zbirke smo postavili tudi vitrino z bralnimi lupami, korekcijskimi očali različnih dioptrij, ki si jih lahko uporabniki izposodijo tudi na dom ter posebna ravnila za pomoč dislektikom pri branju.

V **Igrotaki** Knjižnice Velenje ponujamo kakovostne, okolju prijazne didaktične igre in igrače za otroke različnih starostnih skupin, ki spodbujajo otrokov miselni razvoj, motorične spretnosti in ustvarjalnost.

4.2 DEJAVNOSTI, NAMENJENE OTROKOM IN DRUŽINAM

V Knjižnici Velenje spodbujamo družinsko branje, saj se zavedamo pomembnosti zgodnjega stika otroka s knjigo. Družinam ponujamo številne kakovostne, zanimive in brezplačne storitve in dejavnosti za spodbujanje individualnega in družinskega branja. Pripravljamo več bralnih seznamov, ki so otrokom in družinam v pomoč pri izbiri knjižničnega gradiva (seznam za predšolsko in šolsko bralno značko; bralni seznam za Pikino bralno značko; priporočilni seznam

slikanic, ki govorijo o otrokovem doživljanju in se nanašajo na odnose, družino, socialno okolje, čustva, vedenje, različnost in razvojne naloge ter seznama Cool knjiga in Cool knjiga z vami na počitnicah). Pri sestavljanju seznamov sodelujemo z Vrtcem Velenje, velenjskimi osnovnimi šolami ter s Psihološko ambulanto Zdravstvenega doma Velenje. V poletnem času pripravljamo vrečke poletnega branja za posamezne starostne skupine s tremi kakovostnimi knjigami, ki so presenečenje, saj otrok do doma ne ve, kakšne knjige se skrivajo v vrečki. V nadaljevanju opisujemo dejavnosti za otroke in družine, ki jih pripravljamo v Knjižnici Velenje.

Vsaka dejavnost poteka po ustaljenem urniku oz. ob že uveljavljenih terminih:

- *Ure pravljic:* Pri uri pravljic malčkom ob slikanici pripovedujemo eno ali dve pravljici, se o zgodbi pogovarjamo, nato pa otroci poustvarjajo (barvajo in/ali rišejo risbico, izdelujejo izdelek, itd.). Ure pravljic potekajo vsako sredo od oktobra do maja.
- *Pravljična joga:* Namenjena je otrokom, starejšim od 3 let. Ob podoživljanju pravljice s pomočjo jogijskih asan otroci razvijajo gibljivost, moč, koordinacijo, ravnotežje, osredotočenost ter z dihanjem umirjenost. Poteka enkrat mesečno v pravljичni sobi Knjižnice Velenje.
- *Pravljična meditacija za otroke:* Pravljična meditacija za otroke prav tako poteka enkrat mesečno v pravljичni sobi Knjižnice Velenje. Dejavnost je namenjena otrokom, starejšim od 4 let. Otroci se naučijo tehnike tapkanja, ki jim je v pomoč pri premagovanju strahov. Ura sproščanja poteka ob meditativni glasbi z medvedkom Tapkom in raznimi terapevtskimi pripomočki (tibetanske sklede, antistresne žogice, ježki ipd.).
- *Pravljična angleščina:* V Knjižnici Velenje poskušamo spodbujati zgodnje učenje tujih jezikov. Ker se otroci učijo z vsemi čuti, ob poslušanju pravljic sledijo ritmu in intonaciji tujega jezika. Posledično usvajajo tuj jezik intuitivno. Enkrat mesečno v pravljичni sobi poteka bralno-ustvarjalna urica v angleškem jeziku za otroke starejše od treh let. Urica druženja se zaključi s poustvarjanjem.
- *Pikina bralna značka:* Pikina bralna značka traja vsako leto od Pikinega festivala do naslednjega Pikinega festivala, torej od septembra do septembra. Sodelujejo lahko vsi otroci, do vključno 6. razreda osnovne šole. Vsak Pikin bralec mora na leto prebrati vsaj štiri knjige iz bralnega seznama. Kratko obnovo prebranega gradiva zapiše in/ali nariše v Pikino bralno beležko, ki jo dobi ob prijavi na Pikino bralno značko. Izpolnjeno bralno beležko prinese v Knjižnico Velenje. Pikin bralec prejme, za knjige prebrane v enem

letu, Pikin bralni gumb in priznanje, ob tretji osvojeni Pikini bralni znački pa Pikin zlati gumb. Bralci se enkrat letno srečajo z enim od otroških ustvarjalcev. Zaključek Pikine bralne značke poteka v sklopu Pikinega festivala, saj Pikinim bralcem čestita tudi Pika Nogavička.

- *Predšolska bralna značka*: Dejavnost poteka že od leta 1995 dalje v sodelovanju z Vrtcem Velenje in Medobčinsko zvezo prijateljev mladine Velenje. Otrok v vrtcu predstavi tri prebrane zgodbe na način, ki mu je ljub (pripovedovanje ob ilustracijah, risanje risbic, izdelava lutke ...).
- *Malha dobrih zgodb*: Nostalgичno poimenovani majhni bralni nahrbtniki so namenjeni družinam s predšolskimi otroki (do 6. leta starosti), ki še ne berejo sami. V nahrbtnikih so pripravljene skrbno izbrane zanimive knjige, namenjene družinskemu branju (medgeneracijskemu branju), skupnemu ustvarjanju, pogovoru o prebranem in kakovostnemu, igrivemu, ustvarjalnemu, poučnemu ter domišljije polnemu preživljanju prostega časa.
- *Bralni krožek Cool knjiga*: Bralni krožek Cool knjiga poteka od oktobra do maja (že od leta 2001) in je namenjena spodbujanju branja otrok in mladostnikov od 10. do 14. leta v obliki sproščenega in zabavnega druženja ob knjigi. Knjižnica Velenje vsako leto pripravi bralni seznam kakovostnih, zanimivih in poučnih knjig na določeno tematiko v obliki zloženke. Pripravimo tudi nekaj srečanj z udeleženci v mladinski sobi Knjižnice Velenje, na katerih se sproščeno pogovarjamo o izbrani tematiki in prebranih knjigah. Ob koncu šolskega leta se srečamo še na zaključnem srečanju, na katerem podelimo glavno nagrado in manjše nagrade. K sodelovanju povabimo tudi (znane) avtorje mladinskih del, da nas obiščejo in otrokom predstavijo še zakulisje nastajanja knjige.
- *Cool knjiga z vami na počitnicah*: Poletna cool knjiga je dejavnost, ki poteka v času poletnih počitnic (julij, avgust) in je prav tako namenjena spodbujanju branja otrok in mladostnikov od 10. do 14. leta v prostem času med poletnimi počitnicami. Knjižnica Velenje pripravi bralni seznam aktualnih, zabavnih in pustolovskih knjig v obliki zloženke. Otroke in mladostnike nagovarjamo, da ostanejo v stiku s knjigo tudi med počitnicami.
- *Filmska značka*: Filmska značka za mlade je dejavnost, ki za mladino ponuja seznam kakovostnih igranih, animiranih in dokumentarnih filmov na zgoščenkah. Mladi si jih izposodijo in ogledajo doma. Knjižnica Velenje vsako leto pripravi zloženko z izborom

filmov, ki jo udeleženci izpolnijo in vrnejo v Knjižnico Velenje. Nagrada za sodelovanje in oddano zloženko je vstopnica za ogled filma v Kinu Velenje v mesecu juniju.

- *Filmoljubci*: Srečanja, ki potekajo redno vsak mesec in jih objavimo v napovedniku dogodkov. Udeleženci se pogovarjajo o filmskih doživetjih in podelijo svoja razmišljanja o filmih in tematikah.
- *Mesečna uganka*: Knjižnica Velenje vsak mesec pripravi mesečno uganko na določeno temo. Otroci jo lahko rešujejo v knjižnici ali doma. Rešitev uganke morajo oddati v za to namenjeno skrinjico v Knjižnici Velenje na oddelku za otroke in mladino.
- *Noč knjige za najstnike*: Aprila, ob mednarodnem projektu Noč knjige, tudi v Knjižnici Velenje, vsako leto organiziramo Noč knjige za najstnike in v goste povabimo različne ustvarjalce.
- *Otroške ustvarjalne delavnice*: Potekajo med oktobrom in majem. Namenjene so otrokom od 3. leta dalje. Otroci spoznavajo praznike, običaje in različne teme, ob tem urijo ročne spretnosti, spoznavajo različne materiale in likovne tehnike ter navezujejo stike.
- *Priložnostne razstave*: Knjižnica Velenje pripravi letno več priložnostnih razstav (Zlate hruške, obletnice rojstev oz. smrti pisateljev, ilustratorjev, mednarodni dan knjig za otroke, teden otroka, kulturni prazniki itd.). Razstave na oddelku za otroke in mladino pripravljamo tudi v sodelovanju z enotami Vrtca Velenje ter velenjskimi osnovnimi in srednjimi šolami.
- *Predavanja za starše o pomenu branja*: V obdobju šolskega leta (od septembra do junija) pripravi Knjižnica Velenje na oddelku za otroke in mladino predavanja za starše o pomenu branja. Na predavanja so vabljeni starši skupaj z otroki.
- *Obiski vrtčevskih in šolskih skupin otrok v knjižnici*: Strokovni delavci Vrtca Velenje in velenjskih osnovnih šol se za obisk oddelka za otroke in mladino Knjižnice Velenje dogovorijo s knjižničarko na oddelku za otroke in mladino. Otrokom preberemo pravljico, se z njimi pogovarjamo o prebrani pravljici in njeni tematiki, o knjigah nasploh, predstavimo jim knjižnico (postavitev gradiva, način iskanja, kaj je kazalka in kako jo uporabljamo) in bonton v knjižnici.

5 RAZISKAVA O KNJIŽNICI VELENJE KOT DRUŽINI PRIJAZNI USTANOVI

Potrditi smo želeli naš raziskovalni problem, da Knjižnica Velenje uresničuje predpostavko, da je družini prijazna knjižnica ter ugotoviti, ali so naše ponujene storitve kakovostne, prepoznavne in dobro obiskane. Postavili smo štiri hipoteze, ki se nanašajo na obisk, informiranost ter zadovoljstvo uporabnikov s storitvami in dejavnostmi za otroke in družine Knjižnice Velenje ter na urejenost knjižničnega prostora, ki skupaj z zaposlenimi ustvarja družinam prijazno središče lokalne skupnosti. Raziskovalni problem in hipoteze so podrobneje opisani v poglavju 1.1. Pri anketiranju uporabnikov smo uporabili kvantitativno metodo anketiranja s pomočjo spletnega orodja 1KA ter tiskano obliko vprašalnika za reševanje na oddelku za otroke in mladino Knjižnice Velenje. Raziskovalna metoda ter anketni vzorec sta podrobneje opisana v poglavju 1.2 ter 1.3.

5.1 MERSKI INSTRUMENT

Anketni vprašalnik (Priloga 1) sestavlja 28 vprašanj zaprtega in odprtega tipa ter tri večstopenjske merske lestvice za ugotavljanje mnenj uporabnikov Knjižnice Velenje. Vprašalnik, namenjen spletnemu anketiranju, smo izdelali v spletnem orodju 1KA (dostopnem na povezavi [1KA](#)) in ga preko internega seznama elektronske pošte razposlali v Vrtec Velenje ter na velenjske osnovne šole s prošnjo, da ga razpošljejo staršem (skrbnikom). Za spletno anketiranje smo se odločili zato, ker lahko dobimo večji vzorec, je cenovno ugodnejše in omogoča izpolnjevanje vprašalnika kjer koli in kadar koli, potrebna je le povezava s svetovnim spletom. V raziskavo smo želeli zajeti tudi uporabnike, ki svetovnega spleta ne uporabljajo oz. nimajo dostopa do njega, zato smo jim, na oddelku za otroke in mladino Knjižnice Velenje, v reševanje ponudili tudi tiskano obliko vprašalnika.

Pri statističnih obdelavah smo upoštevali vse, tudi delno rešene anketne vprašalnike. Anketni vprašalnik je dosegel 265 anketirancev, od katerih je bilo 184 anket odprtih in se jih je pričelo reševati, od tega je bilo delno izpolnjenih 183 anket in 117 končanih anket. To pomeni, da je anketni vprašalnik uspešno rešilo 44 % vseh, ki jih je ta anketa dosegla. Žal niso vsi anketirani odgovorili na vsa vprašanja. S pomočjo priložnostnega vzorčenja smo zajeli relativno majhen priložnostni vzorec anketiranih, zato dobljenih rezultatov ne moremo posploševati. Kljub temu

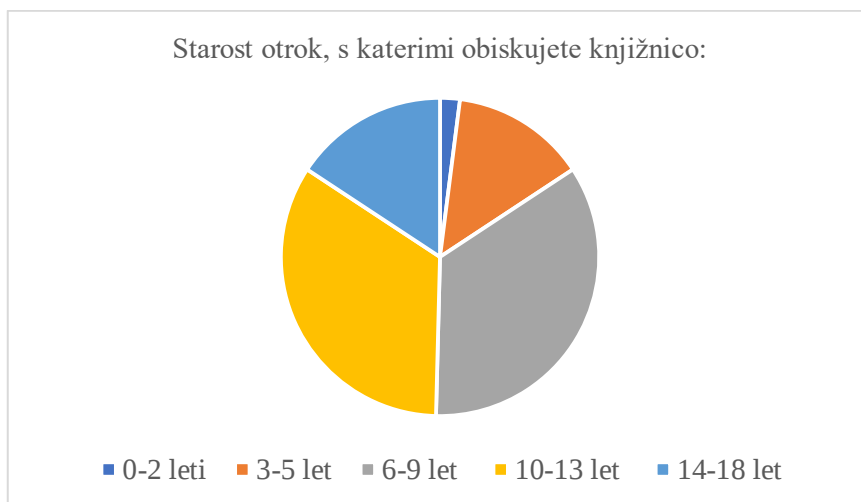
bodo dobljeni rezultati Knjižnici Velenje v pomoč pri nadaljnjem razvijanju storitev za otroke in družine, saj nakazujejo smer nadgradnje in izboljšav.

5.2 ANALIZA REZULTATOV

Anketni vprašalnik je bil sestavljen iz demografskih vprašanj, vprašanj o storitvah in dejavnostih knjižnice ter vprašanj o prostoru, opreми in zaposlenih v Knjižnici Velenje. Med anketiranimi je bilo 145 (80 %) žensk in 35 (19 %) moških, 2 (1 %) anketirana se o spolu nista želela opredeliti. Največ anketiranih, tj. 135 anketiranih (75 %), je bilo starih med 36 in 50 let, 33 anketiranih (18 %) med 21 in 35 let, 8 anketiranih (4 %) je bilo starih med 51 in 65 let ter 5 anketiranih (3 %) do 20 let. Nihče od anketiranih ni bil starejši od 65 let.

Zaključen univerzitetni program ali 2. bolonjsko stopnjo je imelo 58 anketiranih (32 %), 44 anketiranih (24 %) je imelo končano srednjo šolo, 29 anketiranih (16 %) visoko šolo ali 1. bolonjsko stopnjo, 25 anketiranih (14 %) pa končano višjo šolo. V manjših deležih sledi 9 anketiranih (5 %) s poklicno šolo, 7 anketiranih (4 %) z osnovno šolo, 6 anketiranih (3 %) z magisterijem znanosti ter 2 anketirana (1 %) z doktoratom znanosti. Družin z dvema otrokoma je več kot polovica, tj. 103 anketirani (58 %), 43 anketiranih (24 %) ima enega otroka, 27 anketiranih (15 %) imajo v družini tri otroke, le 5 anketiranih (3 %) ima v družini 4 otroke in nihče nima 5 otrok ali več. Oddelek za otroke in mladino Knjižnice Velenje največkrat obiskujeta 2 člana družine (40 % odgovorov), 1 član družine (25 % odgovorov) ter 3 člani družine (23 % odgovorov). V majhnem deležu (9 % odgovorov) oddelek za otroke in mladino Knjižnico Velenje obiskujejo 4 člani družine, 5 članov družine ali več pa oddelek obiskuje le 3 % anketiranih. Oddelek za otroke in mladino Knjižnice Velenje večinoma obiskujejo starši s svojimi otroki (99 % odgovorov) in v majhnem deležu (1 % odgovorov) še stari starši z vnuki.

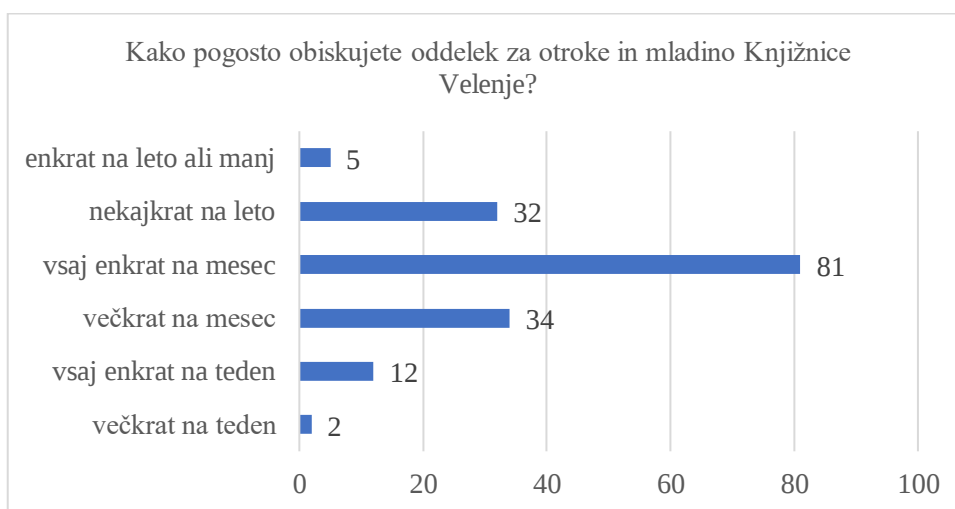
Polovica anketiranih (50 %) je navedlo, da oddelek za otroke in mladostnike Knjižnice Velenje obiskujejo z otroki starimi 6–9 let, z otroki starimi 10–13 let obiskuje oddelek za otroke in mladino Knjižnico Velenje 49 % anketiranih, z otroki starimi 14–18 let 23 % anketiranih ter z otroki starimi 3–5 let 20 % anketiranih. Najmanj anketiranih (3 %) obiskuje knjižnico z dojenčki in malčki (grafikon 1).

Grafikon 1: Starost otrok, s katerimi obiskujete knjižnico (N = 173)

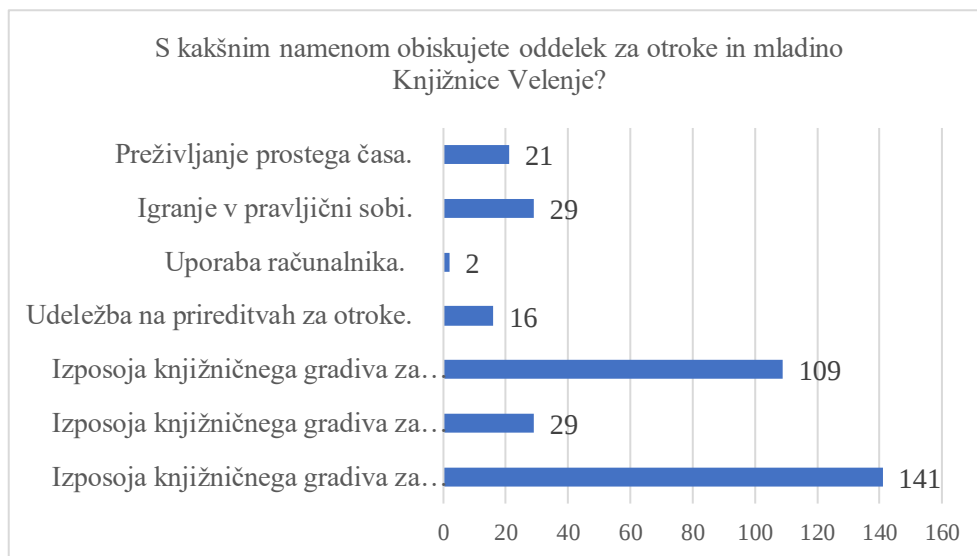
V Knjižnico Velenje je v največjem številu vpisan po en odrasel član družine (45 %) in en otrok (52 %) ter dva odrasla člana družine (18 %) in 2 otroka (39 %). 25 % anketiranih odraslih ter 4 % otrok ni vpisanih v knjižnico.

Knjižnico Velenje skoraj polovica anketiranih (46 %) obišče vsaj enkrat na mesec, večkrat na mesec jo obišče 26 % anketiranih, nekajkrat na leto pa 16 % anketiranih. Vsaj enkrat na teden obišče knjižnico 8 % anketiranih, večkrat na teden 2 % ter enkrat na leto ali manj 1 % anketiranih. Tudi oddelek za otroke in mladino Knjižnice Velenje obiskuje 49 % anketiranih vsaj enkrat na mesec, večkrat na mesec 20 % anketiranih, nekajkrat na leto 19 % anketiranih, vsaj enkrat na teden 7 % anketiranih, enkrat na leto ali manj 3 % anketiranih in večkrat na teden le 1 % anketiranih (grafikon 2).

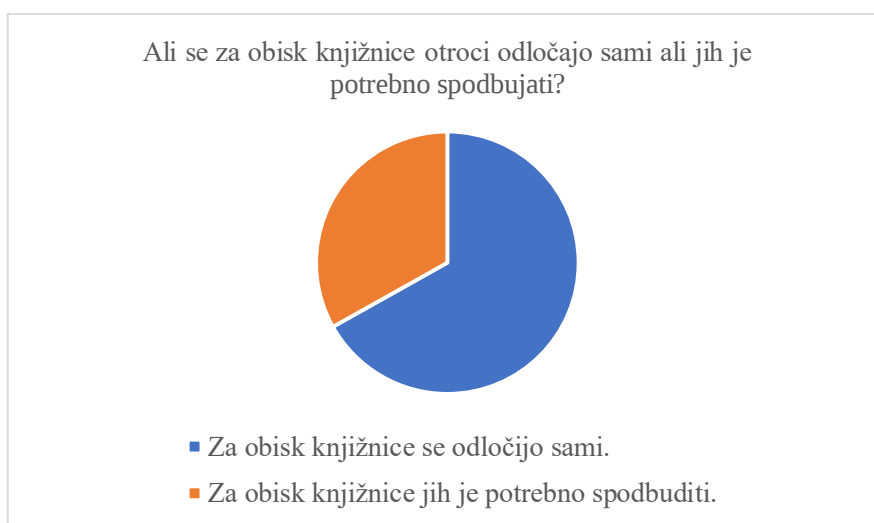
Grafikon 2: Kako pogosto obiskujete oddelek za otroke in mladino Knjižnice Velenje? (N = 166)

Največ anketiranih obiskuje Knjižnico Velenje z namenom izposoje knjižničnega gradiva za obvezno branje v vrtcu ali šoli (86 %) ter za družinsko branje (66 %). Relativno majhen delež anketiranih (18 %) si izposoja knjižnično gradivo za pisanje seminarskih in raziskovalnih nalog. Z namenom igranja v pravljčni sobi knjižnico obišče 18 % anketiranih, za preživljanje prostega časa 13 % anketiranih, 10 % anketiranih pa se udeleži prireditev za otroke. Le 1 % anketiranih obišče knjižnico zato, da uporablja računalnik (grafikon 3).

Grafikon 3: S kakšnim namenom obiskujete oddelek za otroke in mladino Knjižnice Velenje? (N = 164)

Za obisk knjižnice se 67 % otrok anketiranih odloči samih, medtem ko je potrebno 33 % otrok anketiranih za obisk knjižnice spodbuditi (grafikon 4).

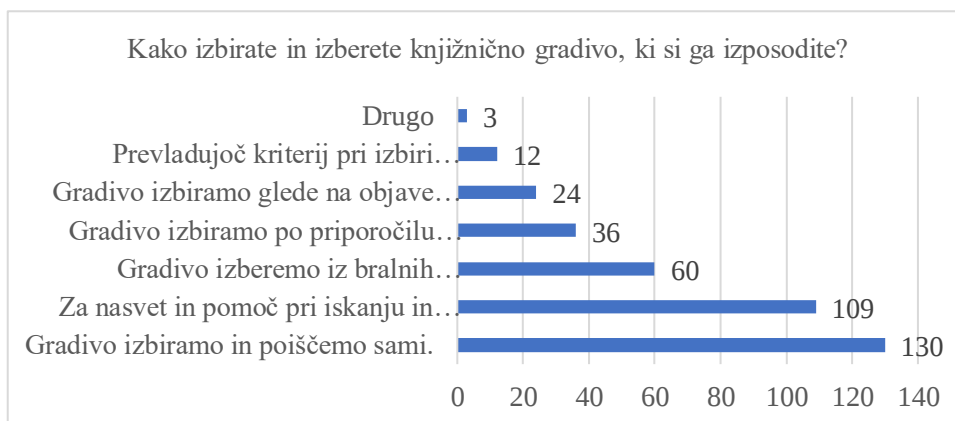
Grafikon 4: Ali se za obisk knjižnice otroci odločajo sami ali jih je potrebno spodbujati? (N = 163)

Na oddelku za otroke in mladino Knjižnice Velenje si anketirani največ izposojajo mladinsko leposlovje (70 %) ter otroško leposlovje s slikanicami in kartonkami (59 %). Sledi izposoja strokovnega gradiva (34 %), gradiva za starše (18 %), izposoja igrač iz igroteke (18 %) ter izposoja gradiva v tujih jezikih (15 %). Najmanj si anketirani izposojajo video gradivo (7 %), avdio gradivo (6 %) ter revije za otroke (3 %) (grafikon 5).

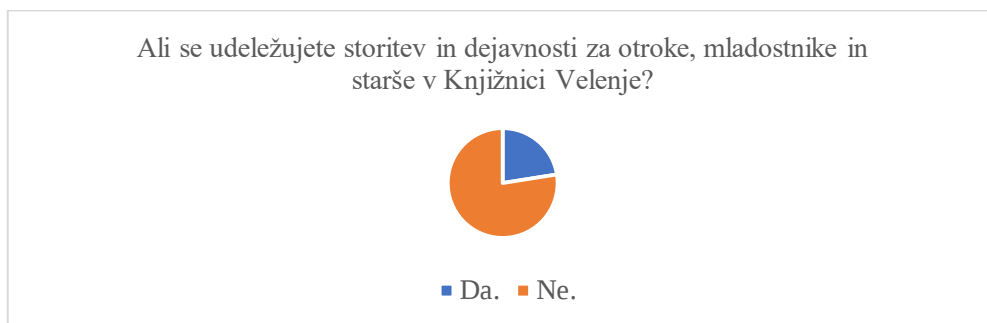
Grafikon 5: Katere vrste knjižničnega gradiva si izposojate na oddelku za otroke in mladino Knjižnice Velenje? (N = 160)

Razveseljiv je podatek, da si visok delež anketiranih (82 %) gradivo izbira in poišče samih, 69 % anketiranih za nasvet in pomoč pri iskanju in izbiri gradiva prosi knjižničarja oz. knjižničarko, 38 % anketiranih gradivo izbere iz bralnih seznamov, 23 % anketiranih pri izbiri gradiva upošteva priporočila prijateljev in znancev, 15 % anketiranih se pri izbiri gradiva ozira po objavah in ocenah v časopisih, revijah ter na spletnih straneh, 8 % anketiranim je pomemben vizualni izgled gradiva, 2 % anketiranih pa sta odgovorila »drugo« (grafikon 6).

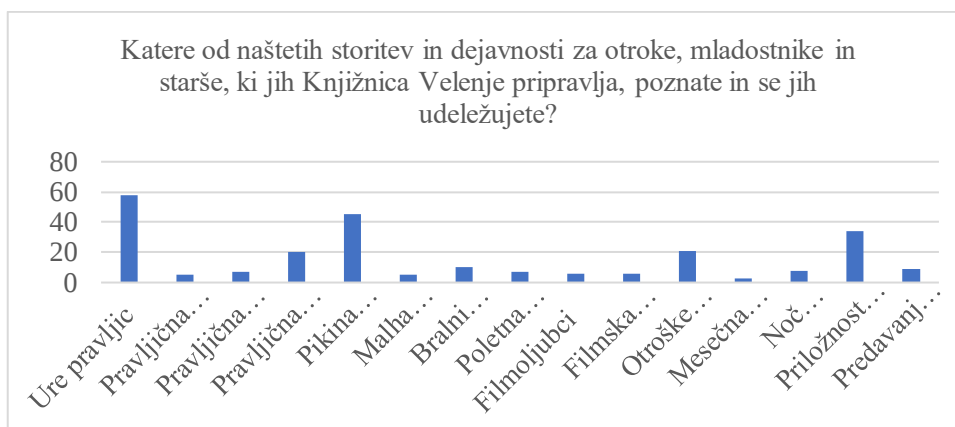
Grafikon 6: Kako izbirate in izberete knjižnično gradivo, ki si ga izposodite? (N = 159)

Žal se storitev in dejavnosti za otroke, mladostnike in starše v Knjižnici Velenje udeležuje le 23 % anketiranih (grafikon 7).

Grafikon 7: Ali se udeležujete storitev in dejavnosti za otroke, mladostnike in starše v Knjižnici Velenje? (N = 160)

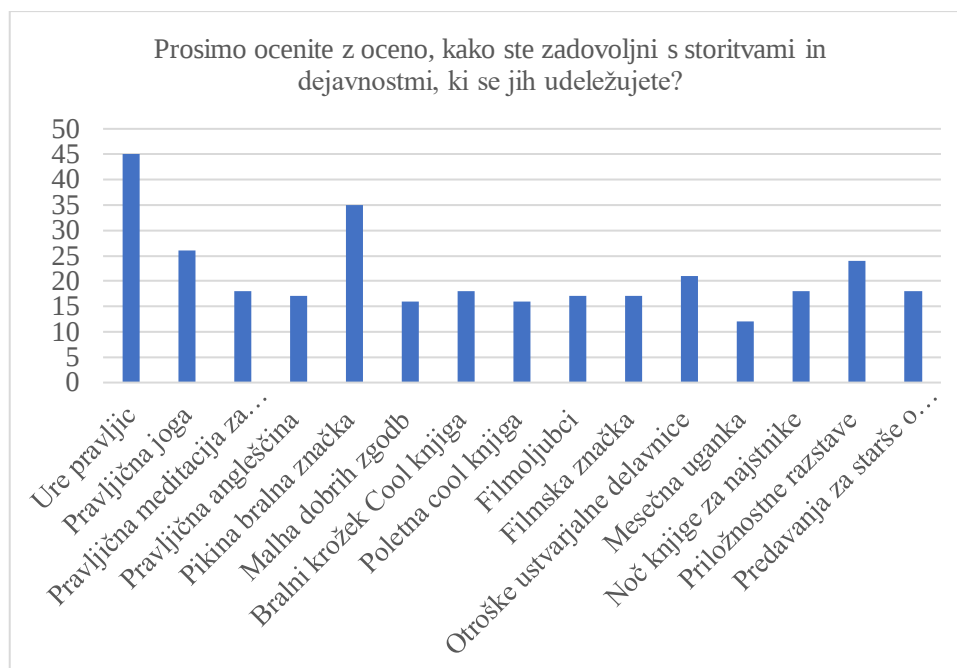
Izbrana populacija je našela raznolike razloge, zakaj se oziroma se ne udeležuje storitev in dejavnosti za otroke, mladostnike in starše, ki jih ponuja Knjižnica Velenje. Četudi so razlogi raznoteri, jih lahko povzamemo v nekaj skupin. Te so pomanjkanje časa, oddaljenost od knjižnice, mnenje o nezadostni ponudbi storitev, drugih prioritetah in neobveščenost. Najvišji delež tistih anketiranih, ki se udeležujejo storitev in dejavnosti za otroke, mladostnike in starše (53 %), pozna in se udeležuje ur pravljič, sledijo Pikina bralna značka (41 %), priložnostne razstave (31 %), Pravljična joga (23 %), otroške ustvarjalne delavnice (19 %), Pravljična angleščina (18 %), bralni krožek Cool knjiga (9 %), predavanja za starše o pomenu branja (8 %), Noč knjige za najstnike (7 %), Poletna Cool Knjiga (6 %), pravljična meditacija za otroke (6 %), malha dobrih zgodb (5 %), Filmoljubci (5 %), Filmska značka (5 %) in mesečna uganka (3 %) (grafikon 8).

Grafikon 8: Katere od naštetih storitev in dejavnosti za otroke, mladostnike in starše, ki jih Knjižnica Velenje pripravlja, poznate in se jih udeležujete? (N = 110)

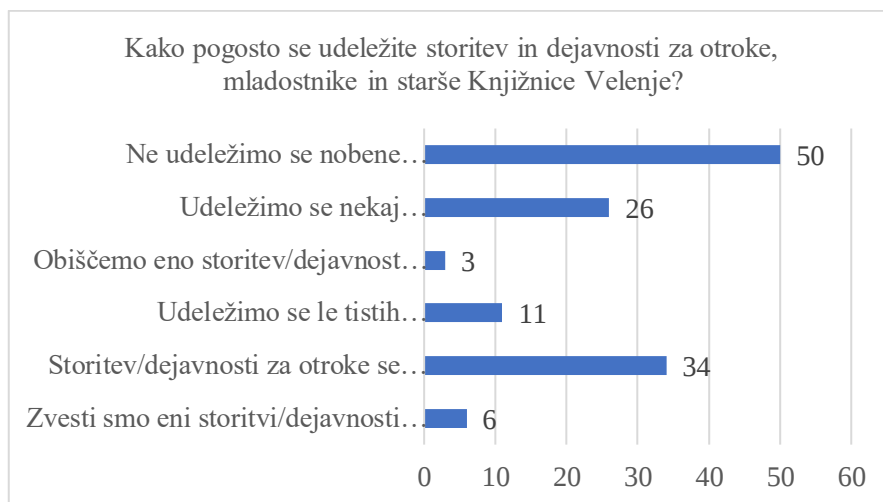
Tudi v odprtem vprašanju o tem, katerih storitev in dejavnosti za otroke, mladostnike in starše Knjižnice Velenje, se največkrat udeležujete, so anketirani podali različne odgovore, med katerimi so najvišji procentualni delež dosegle Pikina bralna značka (3 %), razstave (3 %), izposoja (3 %), velik delež (23 %) pa je navedel, da se storitev in dejavnosti ne udeležuje. Pri tem vprašanju je nastal problem, saj nanj ni odgovorilo veliko ljudi (od 183 anketiranih jih je odgovorilo samo 67).

Pri oceni zadovoljstva s storitvami in dejavnostmi je prevladoval konsenz, da dosega Knjižnica Velenje visok standard pri izvedbi dotičnih storitev, saj so bile, na lestvici od 1 do 5, skoraj vse ocenjene z več kot 4 (grafikon 9).

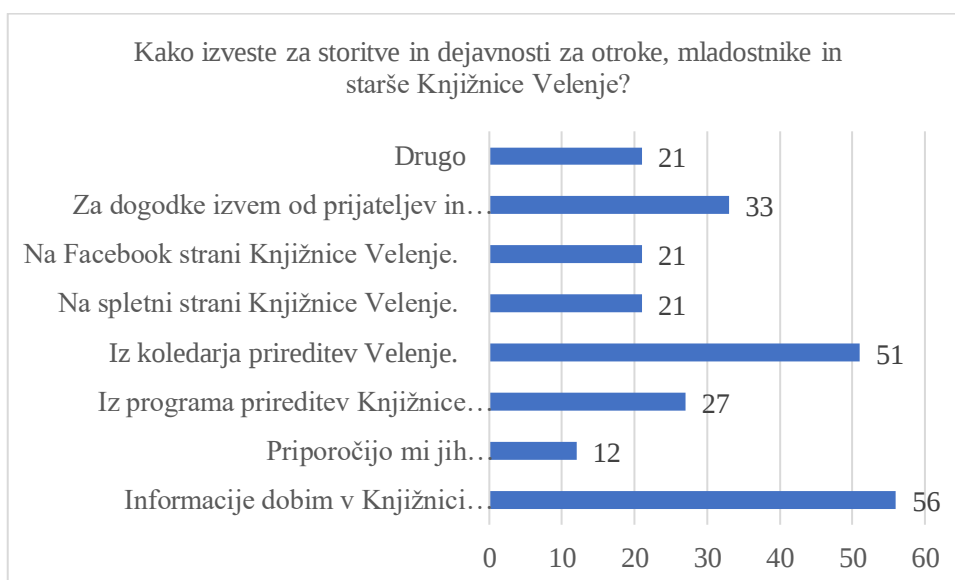
Grafikon 9: Prosim ocenite z oceno, kako ste zadovoljni s storitvami in dejavnostmi, ki se jih udeležujete? (N = 75)

Pri vprašanju pogostosti udeleževanja storitev in dejavnosti za otroke, mladostnike in starše v Knjižnici Velenje (grafikon 10) je najvišji delež anketirancev odgovoril, da se ne udeležuje storitev in dejavnosti (38 %), temu je sledilo udeleževanje, kadar imajo čas (26 %), udeleževanje nekaj storitev na leto (20 %), udeleževanje tistih storitev, ki se jim zdijo zanimive (8 %), konstantno udeleževanje enega samega tipa storitev (5 %) in obiskovanje ene storitve na mesec (2 %).

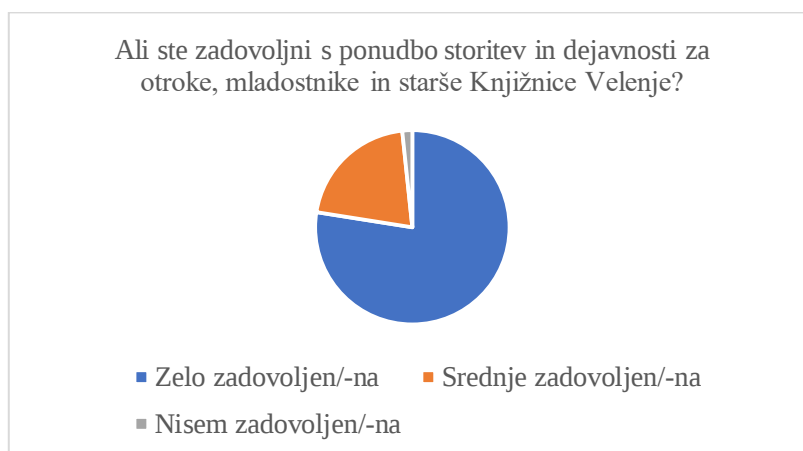
Grafikon 10: Kako pogosto se udeležite storitev in dejavnosti za otroke, mladostnike in starše Knjižnice Velenje? (N = 130)

Na vprašanje, kako se izve za storitve in dejavnosti (grafikon 11), je 45 % anketirancev odgovorilo, da dobijo informacije v Knjižnici, 41 % da razberejo storitve in dejavnosti iz koledarja prireditev Knjižnice Velenje, 26 % da za dogodke izve od prijateljev in znancev, 22 % iz programa prireditev Knjižnice Velenje, 17 % na spletni strani Knjižnice Velenje, 17 % na Facebook strani knjižnice, in 10 % neposredno preko priporočila zaposlenih v knjižnici. 17 % anketirancev je odgovorilo, da izve za storitve in dejavnosti od drugih virov. Pri tem vprašanju so anketiranci obkrožili več možnih odgovorov, ne samo enega, zato moramo posamične odstotke razumeti enojno in ne kot del obširnejše celote, kot pri večini drugih vprašanj.

Grafikon 11: Kako izveste za storitve in dejavnosti za otroke, mladostnike in starše Knjižnice Velenje? (N = 125)

Storitve in dejavnosti za otroke, mladostnike in starše Knjižnice Velenje bi 78 % anketirancev ocenilo z zadovoljivo, 21 % z delno zadovoljivo ter 2 % z nezadovoljivo (grafikon 12).

Grafikon 12: Ali ste zadovoljni s ponudbo storitev in dejavnosti za otroke, mladostnike in starše Knjižnice Velenje? (N = 120)

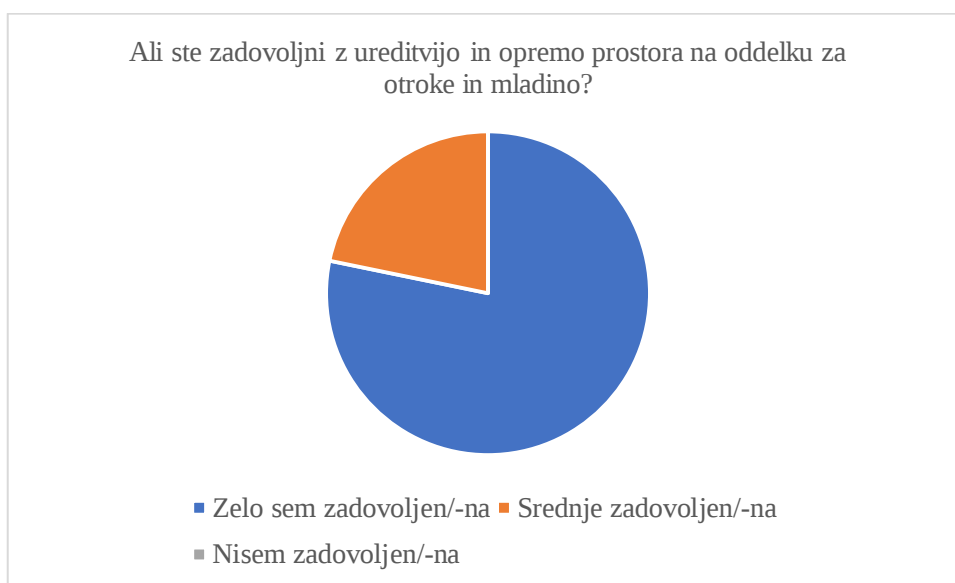
Storitve in dejavnosti bi 83 % anketiranih priporočilo drugim, 15 % bi morda priporočilo, 2 % pa jih ne bi priporočila (grafikon 13). Odgovore so argumentirali samo tisti, ki bi priporočili storitve in dejavnosti. Med razlogi so našli kvaliteto ponudbe in izpeljave, prijaznost osebja, urejenost prostora, brezplačnost in možnost nadaljnjega izobraževanja in kvalitetnega preživljanja prostega časa.

Grafikon 13: Ali bi storitve in dejavnosti za otroke, mladostnike in starše Knjižnice Velenje priporočili tudi drugim? (N = 123)

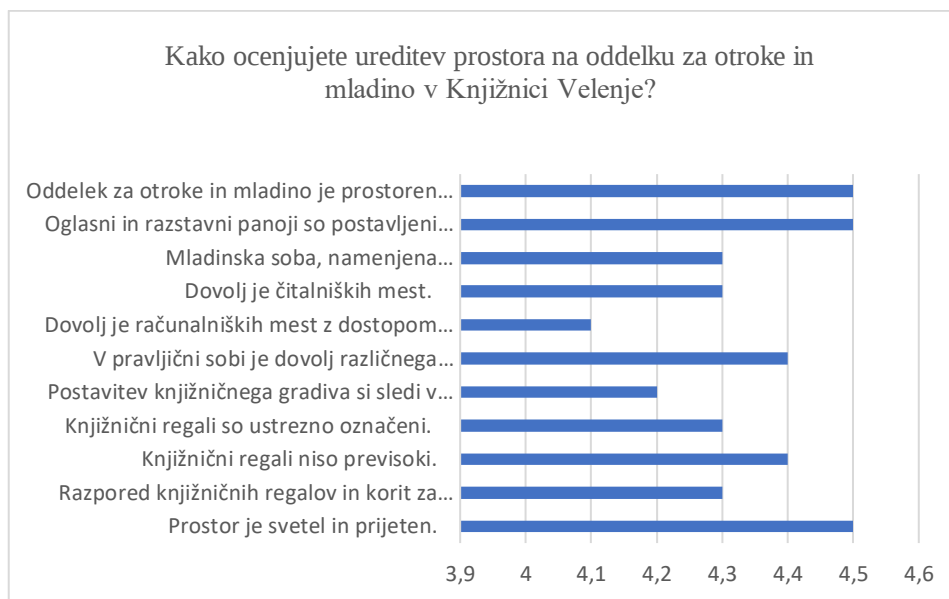
Pri vprašanju pomanjkljivosti trenutne ponudbe storitev in dejavnosti so anketiranci izpostavili družinsko branje, učno pomoč pri branju, pomanjkanje kavnega kotička, večja ponudba storitev in dejavnosti ob vikendih in večernem času ter še obsežnejša povezanost s pedagoškimi ustanovami. Tem predlogom navkljub pa je največ anketirancev odgovorilo, da pomanjkljivosti v trenutni ponudbi ne občuti.

Z ureditvijo in opremo prostora na oddelku za otroke in mladino (grafikon 14) je zadovoljnih 78 % anketirancev in 22 % delno zadovoljnih.

Grafikon 14: Ali ste zadovoljni z ureditvijo in opremo prostora na oddelku za otroke in mladino? (N = 124)

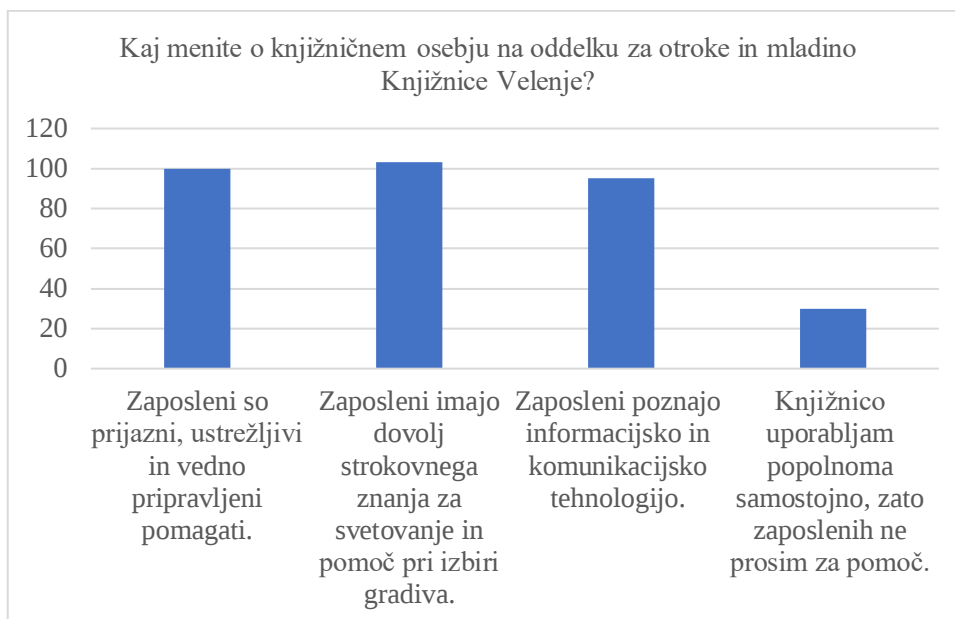
Pri pregledu svetlosti in prijetnosti prostora, razporedu knjižničnih regalov, njihovi višini in označenosti, logičnosti zaporedja, pripomočkov in didaktičnih igrac v pravljčni sobi, računalniški opremljenosti, številu čitalniških mest, opremljenosti mladinske sobe, primerni razvrstitvi oglasnih in razstavnih panojev ter prostornosti in varnosti oddelka za otroke in mladino smo iz analize ocen ugotovili, da dosega Knjižnica Velenje dobro urejenost, saj je na lestvici od 1 do 5 vsaka izmed omenjenih kategorij bila ocenjena z več kot 4 (grafikon 15).

Grafikon 15: Kako ocenjujete ureditev prostora na oddelku za otroke in mladino v Knjižnici Velenje? (N = 117)

Pri vprašanju predlogov in idej v zvezi z ureditvijo oddelka za otroke in mladino v Knjižnici Velenje je največ anketirancev odgovorilo, da pripomb, predlogov in idej nima, posamični anketiranci pa so izpostavili potrebo po večjem družbenem prostoru, večjem prostoru za prosto igro, popravilu nekaterih igrač, večjem številu dogodkov z animacijami, želijo si preprostejšega in boljšega zemljevida knjižnice, boljše predstavitve razporeditve knjig v knjižničnih zabojnikih ter predlagajo, da se slikanice za najmlajše prestavijo iz zabojnikov v knjižnične regale.

Grafikon 16 prikazuje, da 85 % anketiranih odgovarja, da so zaposleni prijazni, ustrežljivi in vedno pripravljeni pomagati, 14 % se s to trditvijo delno strinja, 1 % pa se s tem ne strinja. Anketirani so podali naslednja mnenja o knjižničnem osebju na oddelku za otroke in mladino Knjižnice Velenje: 88 % anketirancev meni, da imajo zaposleni dovolj strokovnega znanja za svetovanje in pomoč pri izbiri gradiva, 11 % se s to trditvijo delno strinja, 1 % pa se s tem ne strinja. 83 % anketiranih meni, da poznajo zaposleni informacijsko in komunikacijsko tehnologijo, 16 % se s to trditvijo delno strinja, 2 % pa se s tem ne strinjata. 26 % anketirancev je izpostavilo, da uporablja knjižnico popolnoma samostojno in da zaposlenih ne prosi za pomoč, 47 % se s to trditvijo deloma strinja, 26 % pa se s tem ne strinja, kar pomeni, da potrebujejo pomoč zaposlenih.

Grafikon 16: Kaj menite o knjižničnem osebju na oddelku za otroke in mladino Knjižnice Velenje? (N = 117)

Na zadnje vprašanje glede pripomb in predlogov v zvezi z urejenostjo prostora, postavitvijo opreme in zaposlenimi v Knjižnici Velenje je odgovorilo 46 anketirancev, od katerih 62 % ni imelo pripomb in predlogov, ostali so pa izpostavili, da je premalo zaposlenih, da bi morala biti preglednost gradiva boljša, da zaposleni vedno niso na voljo, da bi knjižnica znotraj svojih prostorov potrebovala kavni kotiček ter da so posamični deli opreme (npr. slušalke na pianinu, ...) pokvarjene oziroma zastarele.

6 RAZPRAVA IN ZAKLJUČKI

Namen naše raziskave je bilo ugotoviti, ali je Knjižnica Velenje družini prijazna knjižnica in ali so uporabniki zadovoljni s storitvami, dejavnostmi, dogodki in ostalo ponudbo, namenjeno specifično otrokom, mladini in staršem. Osredotočili smo se na uporabnike oddelka za otroke in mladino Knjižnice Velenje, saj nas je zanimalo njihovo mnenje ne samo o ponujenih storitvah in dejavnostih za otroke in družine, temveč tudi o urejenosti prostora, funkcionalnosti opreme, ureditvi knjižničnega gradiva ter o zaposlenih na oddelku za otroke in mladino Knjižnice Velenje. V ta namen smo izvedli kvantitativno analizo v obliki anketnega vprašalnika, na katerega je odgovorilo 183 anketirancev. Iz tega vzorca lahko odgovorimo na hipoteze, ki so bile predstavljene v poglavju 1.1.

Prvo hipotezo, ki se glasi: »Več kot polovica anketiranih uporabnikov obiskuje odderek za otroke in mladino Knjižnice Velenje vsaj enkrat na mesec, predvsem za izposojajo knjižničnega gradiva.«, lahko na osnovi dobljenih rezultatov potrdimo, saj 82 % anketiranih obiskuje odderek za otroke in mladino vsaj enkrat mesečno ali pogosteje, prav tako je prevladujoči razlog obiska izposojajo gradiva.

Drugo hipotezo, »Anketirani uporabniki oddelka za otroke in mladino Knjižnice Velenje poznajo storitve in dejavnosti Knjižnice Velenje, se jih udeležujejo, so z njimi zadovoljni in bi jih priporočili drugim.«, lahko le deloma potrdimo, saj nam odgovori anketnih vprašanj kažejo, da se storitev in dejavnosti udeležuje le 23 % anketiranih, vendar pa so le-ti s ponudbo storitev za otroke in družine zadovoljni in bi jih priporočili drugim. Najbolj obiskane so storitve in dejavnosti, namenjene mlajšim otrokom. Manj zanimanja je za dejavnosti namenjene mladostnikom, česar se v Knjižnici Velenje dobro zavedamo in skušamo mlade bralce v knjižnico privabiti s privlačnimi in aktualnimi vsebinami, zanimivimi gosti, nagradami za sodelovanje pri dejavnostih ipd. Pri tem sodelujemo s knjižničarkami in učitelji na velenjskih osnovnih šolah.

Tretjo hipotezo, »Več kot polovica anketiranih uporabnikov izve za storitve in dejavnosti za otroke in družine Knjižnice Velenje preko ustaljenih načinov obveščanja knjižnice (plakati in letaki na več mestih v knjižnici in v mestu Velenje, program in koledar prireditve Knjižnice Velenje, spletna stran Knjižnice Velenje, družbena omrežja Knjižnice Velenje). S tem stori Knjižnica Velenje dovolj za promocijo le-teh.«, lahko prav tako potrdimo, saj le majhen delež anketiranih (17 %) za storitve in dejavnosti knjižnice ne izve iz ustaljenih načinov obveščanja Knjižnice Velenje, ampak iz drugih virov.

Na osnovi ocen in mnenj anketiranih lahko potrdimo tudi četrto hipotezo, ki se glasi »Prostor Knjižnice Velenje je dobro urejen, varen in skupaj z zaposlenimi ustvarja prijazno in prijetno središče lokalne skupnosti, ki družinam omogoča kvalitetno preživljanje prostega časa. Uporabniki (otroci in starši) oddelka za otroke in mladino poznajo storitve in dejavnosti Knjižnice Velenje, jih pogosto uporabljajo in so z njimi zadovoljni.« Splošna ocena zadovoljstva anketiranih izkazuje, da je prostor na oddelku za otroke in mladino dobro urejen, pregleden, varen ter otrokom in družinam prijazen. Pozitivno vzdušje ustvarjajo tako ambient kot tudi zaposleni s strokovnim znanjem, veščinami in prijaznostjo. Knjižnica Velenje svoje prireditve in dogodke redno objavlja na svoji spletni strani, družbenih omrežjih, mesečnem

tiskanem in elektronskem napovedniku prireditvev, uporabnike o prireditvah obveščamo preko elektronske pošte (seveda tiste, ki so podali soglasje v skladu z GDPR), v knjižnici izobešamo plakate, ponujamo pa tudi brezplačno aplikacijo eFollowr,¹³ ki si jo uporabniki lahko namestijo na telefon.

Rezultati ankete potrdijo, da Knjižnica Velenje stori dovolj za promocijo storitev in dejavnosti. Podatek, da 17 % anketiranih dobi informacije o dogodkih od drugih virov, nam sporoča, da moramo v prihodnje razmisliti še o dodatnih načinih obveščanja, da bi dosegli več uporabnikov.

Potrdili smo tri izmed štirih zastavljenih hipotez, ena je ostala delno potrjena. Rezultati raziskave so potrdili naše domneve in pričakovanja, da Knjižnica Velenje predstavlja središče lokalne skupnosti, njen oddelek za otroke in mladino pa pomemben del v vsakdanjem življenju družin. Prevladujoč razlog obiska knjižnice je izposoja otroškega in mladinskega leposlovja, mladinskega strokovnega gradiva, strokovnega gradiva za starše ter izposoja igrač. Za otroke in družine ustvarjamo kvalitetne storitve in dejavnosti, ki se jih uporabniki z veseljem udeležujejo. Najraje obiščejo različne pravljичne ure ter ustvarjalne delavnice. Otroke in družine h kakovostnemu skupnemu preživljanju prostega časa pritegnejo Malha dobrih zgodb, igroteka in pravljичna soba, čeprav je preživljanje prostega časa kot razlog obiska knjižnice navedlo le 13 % anketiranih. Anketirani si med storitvami in dejavnostmi knjižnice želijo še družinskega branja, učno pomoč pri branju, več dejavnosti ob vikendih in večernem času, še obsežnejšo povezanost s pedagoškimi ustanovami ter kavni kotiček. V Knjižnici Velenje bomo v prihodnje permanentno raziskovali in spremljali potrebe naših uporabnikov ter se trudili ugoditi predlogom anketirancev. Prostor na oddelku za otroke in mladino Knjižnice Velenje je lepo urejen, funkcionalen, varen ter otrokom in družinam prijazen. Na pobudo anketirancev moramo razmisliti o drugačni postavitvi slikanic za otroke. Zaposleni so prijazni, gostoljubni, strokovni in vedno pripravljeni pomagati. Na podlagi preučenih strokovnih priporočil in standardov ter rezultatov raziskave ocenjujemo Knjižnico Velenje kot družini prijazno ustanovo. Rezultati raziskave postavijo knjižnico v kontekst pomembne ustanove za spodbujanje in razvijanje bralne kulture, bralne pismenosti in družinskega branja.

¹³ Brezplačna mobilna aplikacija za obvestila in novosti.

7 NAVEDENI VIRI IN LITERATURA

- Haramija, D. (ur.). (2017). *Razvijanje družinske pismenosti V objemu besed: priročnik za starše*. Univerzitetna založba Univerze v Mariboru.
- IFLA smernice za knjižnične storitve za otroke, stare med 0 in 18 let. (2019). Zveza bibliotekarskih društev Slovenije.
- Jamnik, T. (1994). *Knjižna vzgoja otrok od predbralnega obdobja do 9. leta starosti*. Zavod Republike Slovenije za šolstvo in šport.
- Knjižnica Velenje. (2022). *Strateški načrt Knjižnice Velenje 2023–2027*.
- Moseni, A. in Kirchner, T. (2008). *Library as a »Third Place«* [Predstavitev PPT]. <https://www.slideshare.net/kirchner.terry/library-as-a-third-place-nyla-2008-presentation>
- Nacionalna strategija za razvoj bralne pismenosti za obdobje 2019–2030. (2023). Ministrstvo Republike Slovenije za vzgojo in izobraževanje in Zavod Republike Slovenije za šolstvo. www.zrss.si/pdf/strategija_bralna_pismenost.pdf
- Pečjak, S. (2010). *Psihološki vidiki bralne pismenosti: od teorije k praksi*. Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta.
- Resman, S. (2011). Knjižnica za družine. V M. Ambrožič in D. Vovk (ur.). *Knjižnica: odprt prostor za dialog in znanje: zbornik referatov* (str. 67–82). Zveza bibliotekarskih društev Slovenije.
- Strategija razvoja slovenskih splošnih knjižnic 2022–2027*. (2022). Združenje splošnih knjižnic.
- Strokovna priporočila in standardi za splošne knjižnice: (za obdobje 2018–2028)*. (2019). Zveza bibliotekarskih društev Slovenije.
- Zakon o knjižničarstvu (ZKnj-1). (2001). *Uradni list RS*, št. 87/2001, 96/2002 – ZUJIK, 92/2015.

PRILOGE

PRILOGA 1: ANKETNI VPRAŠALNIK

ANKETNI VPRAŠALNIK

Spoštovani uporabniki oddelka za otroke in mladostnike,

moje ime je Vesna Mihelak in sem bibliotekarka v Knjižnici Velenje. Pripravljam nalogo za bibliotekarski izpit na temo **družini prijazna knjižnica**, z naslovom **Knjižnica Velenje kot družini prijazna ustanova**. V ta namen vas prijazno vabim k reševanju anketnega vprašalnika o storitvah in dejavnostih, ki jih Knjižnica Velenje ponuja za otroke, mladostnike in starše (zajete so knjižnične storitve, zaposleni in prostor Knjižnice Velenje).

Anketa je anonimna in vam bo vzela le nekaj minut vašega časa. Podatki, podani v anketi, bodo uporabljeni v nalogi, ki bo javno dostopna v Digitalni knjižnici Slovenije (dLib).¹⁴

Za vašo pomoč se vam vnaprej iskreno zahvaljujem!

DEMOGRAFSKI PODATKI

1. Spol:

- moški
- ženska

2. Starost:

- do 20 let
- 21–35 let
- 36–50 let
- 51–65 let
- Več kot 65 let

3. Stopnja izobrazbe:

- Osnovna šola
- Poklicna šola
- Srednja šola
- Višja šola
- Visoka šola ali 1. bolonjska stopnja
- Univerzitetni program ali 2. bolonjska stopnja
- Magisterij znanosti
- Doktorat znanosti

4. Koliko otrok je v družini?

¹⁴ <https://www.dlib.si/>

- 1
- 2
- 3
- 4
- 5 ali več

5. Koliko članov vaše družine obiskuje odderek za otroke in mladino Knjižnice Velenje?

- 1 član
- 2 člana
- 3 člani
- 4 člani
- 5 članov ali več

6. Otrokom, s katerimi obiskujem odderek za otroke in mladino Knjižnice Velenje, sem:

- starš
- stari starš
- skrbnik

7. Starost otrok, s katerimi obiskujete knjižnico (možnih je več odgovorov):

- 0–2 leti
- 3–5 let
- 6–9 let
- 10–13 let
- 14–18 let

8. Koliko članov vaše družine je vpisanih v Knjižnico Velenje?

Št. odraslih: _____, št. otrok: _____

STORITVE IN DEJAVNOSTI

9. Kako pogosto obiskujete Knjižnico Velenje?

- Večkrat na teden.
- Vsaj enkrat na teden.
- Večkrat na mesec.
- Vsaj enkrat na mesec.
- Nekajkrat na leto.
- Enkrat na leto ali manj.

10. Kako pogosto obiskujete odderek za otroke in mladino Knjižnice Velenje?

- Večkrat na teden.
- Vsaj enkrat na teden.
- Večkrat na mesec.

- Vsaj enkrat na mesec.
- Nekajkrat na leto.
- Enkrat na leto ali manj.

11. S kakšnim namenom obiskujete oddlek za otroke in mladino Knjižnice Velenje? Možnih je več odgovorov.

- Izposoja knjižničnega gradiva za obvezno branje v vrtcu/šoli
- Izposoja knjižničnega gradiva za pisanje seminarskih in raziskovalnih nalog
- Izposoja knjižničnega gradiva za družinsko branje
- Udeležba na prireditvah za otroke
- Uporaba računalnika
- Igranje v pravljčni sobi
- Preživljanje prostega časa

12. Ali se za obisk knjižnice otroci odločajo sami ali jih je potrebno spodbujati?

- Za obisk knjižnice se odločijo sami
- Za obisk knjižnice jih je potrebno spodbuditi

13. Katere vrste knjižničnega gradiva si izposojate na oddelku za otroke in mladostnike Knjižnice Velenje?

- otroško leposlovje (kartonke, slikanice in ostalo leposlovje)
- mladinsko leposlovje
- strokovno gradivo za otroke
- igrače
- video gradivo (filmi in risanke)
- avdio gradivo (pravlјice in pesmice na CD-jih)
- revije za otroke
- gradivo za starše
- gradivo v tujih jezikih

14. Kako izbirate in izberete knjižnično gradivo, ki si ga izposodite? Možnih je več odgovorov.

- Gradivo izbiramo in poiščemo sami
- Za nasvet in pomoč pri iskanju in izbiri gradiva prosimo knjižničarja/knjižničarko
- Gradivo izberemo iz bralnih seznamov
- Gradivo izbiramo po priporočilu prijateljev in znancev
- Gradivo izbiramo glede na objave in ocene v časopisih, revijah, na spletnih straneh
- Prevladujoč kriterij pri izbiri gradiva je vizualni izgled gradiva
- Drugo: _____

15. Ali se udeležujete storitev in dejavnosti za otroke, mladostnike in starše v Knjižnici Velenje in zakaj?

DA, ker _____

NE, ker _____

16. Katere od naštetih storitev in dejavnosti za otroke, mladostnike in starše, ki jih Knjižnica Velenje pripravlja, poznate in se jih udeležujete? Možnih je več odgovorov.

- Ure pravljic
- Pravljična joga
- Pravljična meditacija za otroke
- Pravljična angleščina
- Pikina bralna značka
- Malha dobrih zgodb
- Bralni krožek Cool knjiga
- Poletna cool knjiga
- Filmoljubci
- Filmska značka
- Otroške ustvarjalne delavnice
- Mesečna uganka
- Noč knjige za najstnike
- Priložnostne razstave
- Predavanja za starše o pomenu branja

17. Katere storitve in dejavnosti za otroke, mladostnike in starše Knjižnice Velenje, se največkrat udeležite in zakaj?

18. Prosim ocenite z oceno, kako ste zadovoljni s storitvami in dejavnostmi, ki se jih udeležujete (ocena 1 pomeni nezadovoljen/-na, 5 pa zelo zadovoljen/-na)? K vsaki trditvi zapišite oceno, ki jo izberete s spodnjega seznama.

- 1 = zelo nezadovoljen/-na
2 = nezadovoljen/-na
3 = niti zadovoljen/-na niti nezadovoljen/-na
4 = zadovoljen/-na
5 = zelo zadovoljen/-na

<i>Storitve in dejavnosti za otroke, mladostnike in starše</i>	<i>Ocena</i>
Ure pravljic	
Pravljična joga	
Pravljična meditacija za otroke	
Pravljična angleščina	
Pikina bralna značka	
Malha dobrih zgodb	

Bralni krožek Cool knjiga	
Poletna cool knjiga	
Filmoljubci	
Filmska značka	
Otroške ustvarjalne delavnice	
Mesečna uganka	
Noč knjige za najstnike	
Priložnostne razstave	
Predavanja za starše o pomenu branja	

19. Kako pogosto se udeležite storitev in dejavnosti za otroke, mladostnike in starše Knjižnice Velenje?

- Zvesti smo eni storitvi/dejavnosti za otroke in jo redno obiskujemo
- Storitve/dejavnosti za otroke se udeležimo, kadar imamo čas
- Udeležimo se le tistih storitev/dejavnosti, ki se nam zdijo zanimive
- Obiščemo eno storitev/dejavnost za otroke na mesec
- Udeležimo se nekaj storitev/dejavnosti na leto
- Ne udeležimo se nobene storitve/dejavnosti za otroke

20. Kako izveste za storitve in dejavnosti za otroke, mladostnike in starše Knjižnice Velenje?

- Informacije dobim v Knjižnici Velenje (plakati, prospekti/letaki)
- Priporočijo mi jih knjižničarke/knjižničarji Knjižnice Velenje
- Iz programa prireditev Knjižnice Velenje
- Iz koledarja prireditev Velenje
- Na spletni strani Knjižnice Velenje
- Na Facebook strani Knjižnice Velenje
- Za dogodke izvem od prijateljev
- Drugo: _____

21. Ali ste zadovoljni s ponudbo storitev in dejavnosti za otroke, mladostnike in starše Knjižnice Velenje?

- Zelo zadovoljen/-na
- Srednje zadovoljen/-na
- Nisem zadovoljen/-na

22. Ali bi storitve in dejavnosti za otroke, mladostnike in starše Knjižnice Velenje priporočili tudi drugim in zakaj?

DA, ker _____

NE, ker _____

23. Ali v Knjižnici Velenje pogrešate kakšne storitve in dejavnosti? Si kakšnih storitev in dejavnosti želite? Prosim napišite.

PROSTOR, OPREMA IN ZAPOSLENI

24. Ali ste zadovoljni z ureditvijo in opremo prostora na oddelku za otroke in mladino (pravljica soba, postavitve in višina polic ...)?

- Zelo sem zadovoljen/-na
- Srednje zadovoljen/-na
- Nisem zadovoljen/-na

25. Kako ocenjujete ureditev prostora na oddelku za otroke in mladino v Knjižnici Velenje (1 pomeni zelo slabo urejeno, 5 pa zelo dobro urejeno)? K vsaki trditvi zapišite oceno, ki jo izberete s spodnjega seznama.

- 1 = zelo slabo urejeno
2 = slabo urejeno
3 = srednje urejeno
4 = dobro urejeno
5 = zelo dobro urejeno

<i>Ureditev prostora na oddelku za otroke in mladino v Knjižnici Velenje</i>	<i>Ocena</i>
Prostor je svetel in prijeten.	
Razpored knjižničnih regalov in korit za slikanice v prostoru je jasen in pregleden.	
Knjižnični regali niso previsoki.	
Knjižnični regali so ustrezno označeni.	
Postavitve knjižničnega gradiva si sledi v logičnem zaporedju.	
V pravljica sobi je dovolj različnega knjižnega gradiva in didaktičnih igrac za kakovostno preživljanje prostega časa.	
Dovolj je računalniških mest z dostopom do svetovnega spleta.	
Dovolj je čitalniških mest.	
Mladinska soba, namenjena mladostnikom, je privlačno opremljena in nudi prijeten ambient za kakovostno preživljanje prostega časa ter obisk dejavnosti za mladostnike.	
Oglasni in razstavni panoji so postavljeni na vidnem mestu.	
Oddelek za otroke in mladino je prostoren in varen.	

26. Zapišite, prosim, vaše predloge, ideje v zvezi z ureditvijo oddelka za otroke in mladino v Knjižnici Velenje:

27. Kaj menite o knjižničnem osebju na oddelku za otroke in mladino Knjižnice Velenje? Prosim ocenite trditve (ocena 1 pomeni, da trditev ne drži, 3 pa, da trditev drži).)? K vsaki trditvi zapišite oceno, ki jo izberete s spodnjega seznama.

- 1 = trditev ne drži
2 = trditev deloma drži
3 = trditev drži

<i>Knjižnično osebje</i>	<i>Ocena</i>
Zaposleni so prijazni, ustrežljivi in vedno pripravljeni pomagati.	
Zaposleni imajo dovolj strokovnega znanja za svetovanje in pomoč pri izbiri gradiva.	
Zaposleni poznajo informacijsko in komunikacijsko tehnologijo.	
Knjižnico uporabljam popolnoma samostojno, zato zaposlenih ne prosim za pomoč.	

28. Zapišite, prosim, vaše pripombe in predloge v zvezi z urejenostjo prostora, postavitvijo opreme in zaposlenimi v Knjižnici Velenje.
